

Redogörelse

1984/85:15

Fullmäktiges i riksbanken förvaltningsberättelse för år 1984

Till Riksdagen

Jämlikt föreskrifterna i 37 § lagen för Sveriges riksbank får fullmäktige avge härvid fogade berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning under 1984.

I vissa väsentliga frågor, som fullmäktige behandlat under året och som redovisas i berättelsen, har Staffan Burenstam Linder, Karl Boo och Ingegerd Troedsson avgivit reservationer och särskilda yttranden till vid varje tillfälle förda protokoll.

Stockholm den 31 januari 1985

G. E. STRÄNG

OLLE GÖRANSSON

BENGT DENNIS

GRETHE LUNDBLAD

STAFFAN
BURENSTAM LINDER

KARL BOO

INGEGERD TROEDSSON

/T. af Jochnick

Innehåll

Inledning	5
Kredit- och valutapolitiken	6
Grunddragen i den realekonomiska utvecklingen 1984	6
Kreditpolitikens huvuddrag	8
Ränteutvecklingen	11
Finansieringen av statens budgetunderskott	13
Valutaflöde och kapitalrörelser	14
Kapitalmarknaden	16
Bankerna	19
Finansbolagen	20
Kredit- och valutapolitiska åtgärder	22
Internationellt finansiellt samarbete	24
Betalningsmedelsförsörjningen m m	29
Riksbankens bokslut	32
Förvaltningsåtgärder	37
Valutastyrelsens berättelse Bilaga 1	44
Organisationsplan för Sveriges riksbank Bilaga 2	57

Inledning

Sveriges riksbank är myndighet under riksdagen och står under dess garanti. Riksbanken förvaltas av sju fullmäktige, varav sex utses av riksdagen och en av regeringen. Den av regeringen utsedde fullmäktigeledamoten är ordförande. Fullmäktige utser inom sig riksbankschef och inom eller utom sig en vice riksbankschef.

Riksbankens uppgift som centralbank består i att

- utge sedlar,
- ansvara för betalningsmedelsförsörjningen,
- förvalta guld- och valutareserven,
- fungera som statens och bankernas bank,
- föra kredit- och valutapolitik inom ramen för den allmänekonomiska politiken

Riksbanken administrerar vidare valutaregleringen.

Riksbankens verksamhet bedrivs vid huvudkontoret i Stockholm och åtta regionkontor samt under dessa fjorton kassakontor. Vidare sker ut- och inlämning av sedlar vid två sk sedeldepåer i postverkets regi. Regionkontorens och kassakontorens arbetsuppgifter består främst av betalningsmedelsförsörjning.

Grundläggande bestämmelser om riksbanken och dess uppgifter finns i lagen (1934:437) för Sveriges riksbank och i lagen (RFS 1975:6) med reglemente för riksbanken (Bankoreglementet).

I lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel regleras de kreditpolitiska instrument som regeringen genom förordnande kan ställa till riksbankens förfogande. Har förordnande om kreditpolitiska medel givits utfärdar riksbanken de tillämpningsföreskrifter som behövs för användningen av sådana medel.

De valutareglerande bestämmelserna återfinns dels i valutalagen (SFS 1939:350), dels i valutaförordningen (SFS 1959:264). Riksbanken har utfärdat föreskrifter om tillämpning av valutaförordningen vilka återfinns i riksbankens författningssamling, serie B.

Vid utgången av år 1984 hade fullmäktige i riksbanken följande sammansättning:

Ordinarie ledamöter

Gunnar Sträng, ordförande, Olle Göransson, vice ordförande och deputerad, Bengt Dennis, riksbankschef, Grethe Lundblad, Staffan Burenstam Linder, Karl Boo och Ingegerd Troedsson.

Suppleanter

Erik Åsbrink, personlig suppleant för ordföranden, Gunnar Nilsson, Bo Lundgren, Marianne Ståhlberg, Bertil Jonasson, Ivar Nordberg, Johan Gernandt och Kurt Eklöf, vice riksbankschef.

Kredit- och valutapolitiken

Grunddragen i den realekonomiska utvecklingen 1984

Det inhemska ekonomiska läget fortsatte att förbättras under 1984. En förstärkt internationell konjunktur möjliggjorde en fortsatt snabb tillväxt av exporten. Underskottet i bytesbalansen kunde elimineras och to m vändas i ett visst överskott. Industriproduktionen steg också markant. Detta i förening med en hög vinstnivå bidrog till att industrins investeringar sköt fart. Pris- och kostnadsutvecklingen var dock mindre gynnsam. Inflationstakten reducerades endast obetydligt, från 8,9 % 1983 till 8,0 % 1984 i årsgenomsnitt. Därmed steg konsumentpriserna i Sverige fortfarande ca 3 procentenheter snabbare än i OECD, totalt. Lönekostnaderna steg också betydligt snabbare än i våra konkurrentländer. Då produktiviteten i svensk industri ökade mer än i utlandet blev ändå försämringen i konkurrenskraft begränsad.

Exporten och den internationella konjunkturen

Den ekonomiska politiken i Sverige var för 1984 liksom för 1983 inriktad på att åstadkomma en fortsatt förbättring av bytesbalansen. Denna inriktning gynnades av att den internationella konjunkturuppgången blev något starkare än man vid årets ingång väntade och avsättningsmöjligheterna för svensk industri på exportmarknaderna därför bättre.

Tillväxttakten varierade dock starkt mellan olika länder och liksom tidigare under uppgångsfasen bidrog den stora spännvidden i den ekonomiska politikens uppläggning till detta. I USA var finanspolitiken starkt expansiv till skillnad från de flesta europeiska länder, där inriktningen snarare var att reducera budgetunderskotten. En stram penningpolitik var dock ett gemensamt inslag i den ekonomiska politiken i flertalet länder.

Den höga tillväxttakten i USA bidrog till att den svenska exporten dit fortsatte att öka kraftigt. Till skillnad från 1983, då exportökningen främst var att hänföra till bilar, var exportstegringen 1984 brett fördelad på olika varugrupper.

Även i de nordiska grannländerna blev tillväxten god 1984. Detta innebar en stark stimulans för den svenska exportindustrin, eftersom ca en fjärdedel av vår export säljs på den nordiska marknaden.

För övriga Västeuropa var tillväxten svagare. I Västtyskland och Storbritannien hade konflikterna på arbetsmarknaden under våren en dämpande inverkan på produktionstillväxten. I Västtyskland tog aktiviteten åter fart under hösten, då det mesta av produktionsbortfallet under våren tycks ha kunnat återhämtas. I Storbritannien hade någon lösning av gruvkonflikten ännu inte nåtts vid årets utgång.

Trots en måttlig tillväxt i Västtyskland utvecklades den svenska exporten dit ändå relativt gynnsamt då bl a vår export av insatsvaror stimulerades av den snabba ökningen i den västtyska exporten. Exporten till Storbritannien utvecklades svagare än till övriga OECD-länder.

Totalt ökade exportvolymen 1984 med 8 % mot prognoserade 4 % vid årets ingång. Det var bearbetade varor som stod för huvuddelen av exportökningen, medan råvaruexporten, som gått framåt mycket starkt 1983, ökade avsevärt svagare 1984.

Exportvolymen beräknas ha ökat ungefär i takt med marknadstillväxten. Ökningen av de svenska relativa exportpriserna torde ha bidragit till att vinsterna i marknadsandelar i stort sett upphörde 1984.

Inhemsk efterfrågan, lager och import

Den inhemska efterfrågan som fallit tillbaka under 1983 stärktes åter under 1984. Såväl konsumtion som fast investering och lagerbidrog till att förstärka den inhemska efterfrågan.

Lönestegringarna under 1984 blev betydligt starkare än vad som angivits vara förenligt med regeringens mål för prisutvecklingen. Prisstegringen kom också att bli högre än vad regeringen satt som mål.

För första gången på flera år skedde en uppgång om än obetydlig i hushållens samlade reala disponibla inkomster. Den privata konsumtionen steg i ungefär samma takt som inkomsterna, vilket innebar att sparkvoten låg kvar på en mycket låg nivå.

Bruttoinvesteringarna, totalt, ökade 1984 med 3 %. Det var näringslivets investeringar, och då i synnerhet industrins, som expanderade starkt. De senare steg med 20 % i volym. En ökning av kapacitetsutnyttjandet och en hög vinstnivå bidrog till denna ökade investeringsaktivitet. På grund av den mycket låga utgångsnivån låg ändå 1984 års industriinvesteringar klart under genomsnittet för 1970-talet.

Övriga investeringar utvecklades svagt. Bostadsinvesteringarna och de kommunala investeringarna föll och statens investeringar låg kvar på ungefär oförändrad nivå.

Någon vändning i lagerutvecklingen uppnåddes inte under 1984. Trots att industriproduktionen ökade starkt, fortsatte den lageravveckling inom industrin som pågått i flera år. En del av den lageravveckling som ägt rum under senare år är en långsiktig effekt av framväxten av effektivare lagerstyrningsmetoder. De höga räntekostnaderna för lagerhållning har gjort dessa metoder lönsamma. Eftersom lageravvecklingen var mindre än under 1983 gav lagerinvesteringarna ändå ett svagt positivt bidrag till BNP-tillväxten.

Importen steg betydligt 1984 jämfört med föregående år. Den viktigaste orsaken var exportens starka inriktning på bearbetade varor, som ledde till en kraftig stegring i importen av insatsvaror till exportindustrin. Även importen av investeringsvaror ökade påtagligt. Oljeimportens sjönk däremot, huvudsakligen till följd av neddragningar av beredskapslagren.

Produktion, arbetsmarknad och priser

Utvecklingen av försörjningsbalansens poster indikerar en ökning av den totala produktionen (bruttonationalprodukten) på närmare 3 % 1984 mot drygt 2 % 1983. Industriproduktionen fortsatte att expandera. Den steg med 7 % 1984, snabbare än inom OECD som helhet.

Trots den gynnsamma produktionsutvecklingen förbättrades arbetsmarknadsläget endast i begränsad omfattning. Sysselsättningen ökade, men då även utbudet av arbetskraft steg, gav endast hälften av sysselsättningsökningen utslag i minskad arbetslöshet. Den öppna arbetslösheten omfattade ca 3 % av arbetskraften. Nedgången i arbetslöshet var till stor del en följd av att sk ungdomslag inrättades i början av året. Då dessa bedrivs i kommunal regi registreras detta som en ökad kommunal sysselsättning. Efter två år med

stark tillväxt av industriproduktionen vände också industrisysselsättningen uppåt på allvar under hösten.

Inflationstakten i Sverige låg även under 1984 kvar på en högre nivå än i våra konkurrentländer. Konsumentprisindex steg med 8 % mellan årsge-nomsnittet, vilket innebar att inflationstakten sjönk med endast ca 1 procentenhet jämfört med föregående år. Prisökningen mellan december 1983 och december 1984 blev 8,2 %. Regeringens oktoberpaket med punktskatteshöjningar på el, bensin, alkohol och tobak höjde årets inflations-takt med ca en procentenhet. Importpriserna ökade långsammare – ca 5 %.

Bytesbalansen

Bytesbalansen fortsatte att förbättras under 1984 och kom till att visa ett visst överskott. Som framgår av tabell nedan var förbättringen helt att hänföra till den ytterligare förstärkning som handelsbalansen undergick. Handelsöverskottet ökade med ca 14 miljarder kr jämfört med 1983 varav ca hälften kan tillskrivas en snabbare volymutveckling för exporten än för importen och andra hälften en gynnsam utveckling av bytesförhållandet. Exportuppgången, vilken i huvudsak hänförde sig till bearbetade varor, var nästan uteslutande betingad av en ökad marknadstillväxt.

Bytesbalansen. Miljarder kr

	1982	1983	1984
Handelsbalans, inkl korrigering av handelsstatistiken	- 7,1	9,6	24
Tjänster och transfereringar	- 15,3	- 16,9	- 23
Bytesbalans	- 22,4	- 7,3	1

Underskottet för tjänster och transfereringar fortsatte att växa även under 1984. Framför allt var detta en effekt av ökade räntebetalningar till utlandet, men här till kom att de under ett par år noterade förbättringarna av resevalutanettot upphörde i samband med att resandet till utlandet åter ökade.

Kreditpolitikens huvuddrag

De balansbrister i den svenska ekonomin som varit rådande under en följd av år lindrades under 1983. Denna tendens fortsatte under 1984. Underskottet i bytesbalansen som sjunkit markant, förbyttes som nämnts i ett överskott 1984. Kreditpolitiken hölls samtidigt tillräckligt stram för att hindra större utflöden av privat (och kommunalt) kapital till utlandet. Det innebar att valutainflöden och valutaoutflöden kom att balansera varandra under året. Behovet av statlig utlandsupplåning – utöver omläggning av tidigare upptagna lån – avtog därmed markant.

Även det statliga budgetläget förbättrades. Budgetunderskottet var dock fortfarande mycket omfattande. Nödvändigheten av att begränsa underskottets likvidiserande effekter och förhindra ett valutaoutflöde kom därför att bli styrande för kreditpolitiken. Strävan att finna lämpliga vägar för att hålla ned likviditetstillväxten stod således i förgrunden. I detta syfte introducerades

Allemanssparandet i april 1984. Denna sparform är inriktad på hushållen. Systemet fungerar så att medel sätts in i bank på ett sk Allemanssparkonto varifrån medlen slussas vidare till Riksgäldskontoret. Vid utgången av 1984 uppgick de inestående medlen till ca 6,6 miljarder kr. En indragning av likviditet skedde också genom de fondavsättningar som företagen gjorde i form av insättning på konto i riksbanken. Dessa uppgick netto till 8,5 miljarder kr 1984 mot endast drygt en halv miljard 1983. Härutöver drogs likviditet in från marknaden genom emission av statsskuldväxlar och riksobligationer.

Statens upplåning hos försäkringsbolagen och Allmänna Pensionsfonden fick ett förlopp som i betydande grad avvek från mönstret tidigare år. Normalt har det varit möjligt att successivt under året emittera prioriterade obligationer. Placeringsplikten för försäkringsbolagen har visserligen – ända sedan den infördes 1980 – vanligen varit utformad på helårsbasis, men emissionerna har likväl kunnat fortgå löpande under året. Placeringskrav på kortare intervall än år har kunnat undvikas genom att försäkringsbolagen och Allmänna Pensionsfonden accepterat successiva förvärv.

Under de första månaderna av 1984 var det som vanligt möjligt för emittenterna – Riksgäldskontoret, bostadsinstituten och Allmänna Hypoteksbanken – att försälja prioriterade obligationer i erforderlig utsträckning. I maj upphörde emellertid placerarna att köpa sådana obligationer.

I den uppkomna situationen tog riksbanken kontakt med såväl försäkringsbolagen som Allmänna Pensionsfonden. Överläggningar fördes med försäkringsbolagen under sommaren. Då dessa inte ledde till önskat resultat, fann riksbanken det nödvändigt att företa sådana ändringar i placeringskraven att det prioriterade upplåningsbehovet kunde tillgodoses i avsedd omfattning.

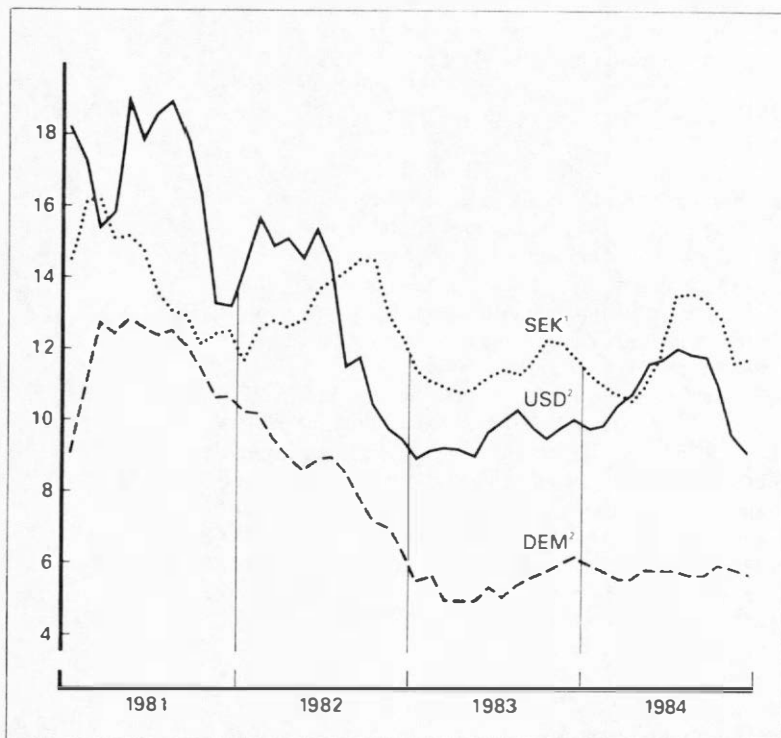
Den 20 september 1984 utfärdade riksbanken nya tillämpningsföreskrifter för de sju största försäkringsbolagen med innebörden att bolagen skulle – såsom överenskommits den 29 juni – förvärva prioriterade obligationer från emittent. Någon ändring av placeringskvoternas höjd gjordes inte: tidigare gällande kvot om 73 % för livförsäkringsbolag och 62 % för sakförsäkringsbolag bibehölls. Placeringskravet fick bruttokvotens form; försäljning av tidigare och framöver förvärvade prioriterade obligationer blev möjlig utan krav på kompenserande nyförvärv.

Inte heller kontakterna med Allmänna Pensionsfonden ledde till någon överenskommelse. Den 28 juni 1984 hemställde fullmäktige i riksbanken hos regeringen om allmän placeringsplikt för Allmänna Pensionsfonden. Samtidigt med att nya tillämpningsföreskrifter utformades för försäkringsbolagen den 20 september 1984 utformades också tillämpningsföreskrifter för Allmänna Pensionsfonden. De fick samma innebörd som för livförsäkringsbolagen. Bruttokvoter om 73 % med krav på förvärv från emittent infördes för tiden september–december 1984.

För att motverka en ytterligare likviditetspåspädning via en kreditexpansion ålades i likhet med tidigare år banker och finansbolag återhållsamhet beträffande utlåningen. För finansbolagen gällde lagstadgat utlåningstak, som medgav en tillväxt av utestående lån på 5 % i genomsnitt för året. För leasingverksamheten gällde särskilda regler. För bankerna utfärdade riksbanken en utlåningsrekommendation. Den som gällde för 1984 innebar att bankernas utlåning i svenska kronor med undantag för prioriterade byggnadskrediter inte skulle få öka med mer än 20 % jämfört med genomsnittet för 1981. Detta gav utrymme för en utlåningstillväxt för banksektorn som helhet om ca 4 %.

Diagram 1. Penningmarknadsräntor i Sverige och utlandet

Månadsgenomsnitt

¹ From juli 1983 3-mån. statsskuldväxelränta. Tidigare 3-mån. bankcertifikatränta.

² Eurocurrency deposit rate, bindningstid 3 månader.

Strävan att begränsa de inhemska likviditetstillskotten och förhindra valutautflöden har nödvändiggjort en betydande rörlighet i de inhemska räntorna och en anpassning av dessa till ränteutvecklingen utomlands. De svenska korta räntorna hölls därför under större delen av 1984 något högre än de utländska. När dollarräntorna under våren var i stigande kom de svenska korta räntorna att ligga under motsvarande eurodollarräntor. Det ogynnsamma relativa ränteläget gav upphov till ett valutautflöde. För att motverka denna utveckling på valutamarknaden höjdes penningmarknadsräntorna först genom riksbankens marknadsoperationer i maj och sedan genom en höjning av straffräntan i juni. Valutautflödet vändes då i ett inflöde. De inhemska korta räntorna kunde då sänkas i takt med nedgången i eurodollar-räntorna. Marginalen mellan dessa vidgades dock mot slutet av året för att dämpa ett förnyat utflöde.

Ränteutvecklingen

Den uppgång i det *internationella ränteläget* som inletts 1983 accentuerades ytterligare under första halvåret 1984 då eurodollarräntan steg med ca 2 procentenheter. Uppgången återspeglade bl a den stramhet i penningpolitiken som den oväntat starka ekonomiska tillväxten i USA framkallade och den oro som fanns för de växande budgetunderskotten. De västtyska korta räntorna däremot förblev i stort sett oförändrade under första halvåret. Under andra halvåret 1984 följde en nedgång i dollarräntorna med ca 3 procentenheter, påverkad bl a av en viss avmattning i den amerikanska konjunkturuppgången. De korta eurodollarräntorna föll därmed till under 9 %. (Diagram 1)

Diskonto, bank- och penningmarknadsräntor

De korta svenska räntorna anpassades nedåt i slutet av 1983 och under det första kvartalet 1984. En stegring av de amerikanska räntorna inleddes i februari/mars och i april var de korta svenska räntorna lägre än motsvarande eurodollarräntor. Neddragningen av de inhemska räntorna hade genomförts mot bakgrund av ett valutainflöde under årets första månader. Detta vändes nu till ett utflöde. För att motverka detta måste den svenska räntenivån anpassas uppåt, vilket skedde i mitten av maj. Höjningen visade sig emellertid otillräcklig för att hindra valutautflödet från att fortsätta. För att ytterligare höja räntenivån justerades straffräntan upp i slutet av juni med 2 procentenheter till 13,5 %. Vid det strama likviditetsläge som rådde anpassades de korta räntorna till straffräntenivån och valutautflödet kunde vändas i ett inflöde. Vid detta tillfälle höjdes diskontot med en procentenhet till 9,5 %. Bankernas in- och utlåningsräntor fortsatte att följa diskontots rörelser. (Diagram 2)

En likvidisering av banksystemet tilläts genom att den statliga upplåningen på marknaden hölls tillbaka. Bankernas upplåning i riksbanken minskade och mot slutet av tredje kvartalet 1984 kom banksystemet att lämna straffräntezonen för denna upplåning. De korta svenska räntorna sjönk under hösten med närmare ett par procentenheter. Mot slutet av året låg räntan på 3-månaders statsskuldväxlar på 11,6 till 11,9 % motsvarande en effektiv årsränta kring 12 %. Nedgången i de inhemska räntorna var dock betydligt mindre än nedgången i eurodollarräntorna. Den växande räntemarginalen mellan inhemska räntor och eurodollarräntor var nödvändig för att begränsa det valutautflöde som ägde rum mot slutet av året.

Ränterekommendation för 1984 och 1985. Ränterekommendationen för 1984 avseende bankernas rörliga utlåningsräntor som utfärdades i december 1983 fick samma innehåll som den som gällt sedan ränteregleringens upphörande i april 1983. Denna medgav en genomsnittsränta om högst 4 procentenheter över diskontot samt härutöver ett visst räntepåslag för checkräkningskrediter. Rekommendationen förlängdes i december 1984 att gälla även för 1985.

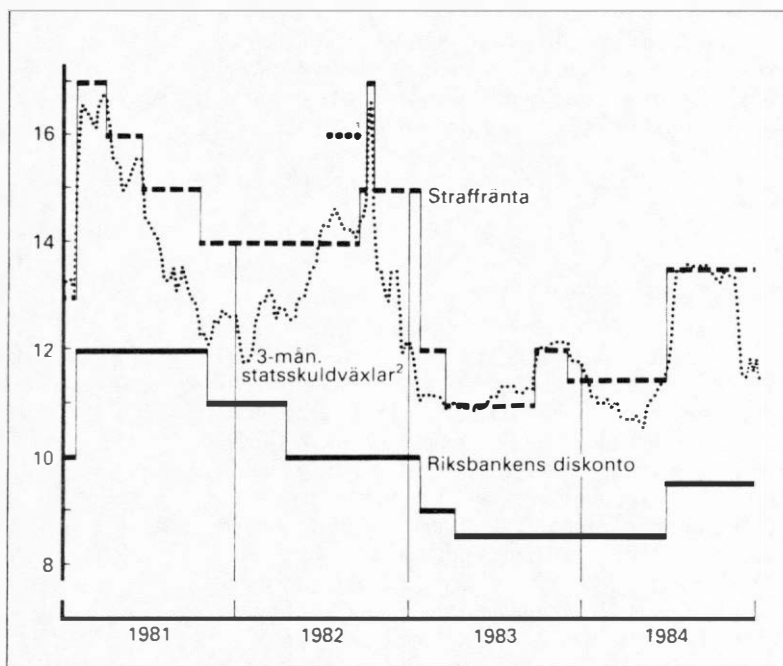
Kapitalmarknadsräntor

Emissionsräntorna på prioriterade obligationer, som justerades ned efterhand från en toppnivå på 13,5 % 1981, sänktes med ytterligare en halv procentenhet till 11 % i mars 1984.

Den oreglerade marknaden för långa obligationer genomgick en betydan-

Diagram 2. Penningmarknadsräntor och riksbankens diskonto

Veckogenomsnitt

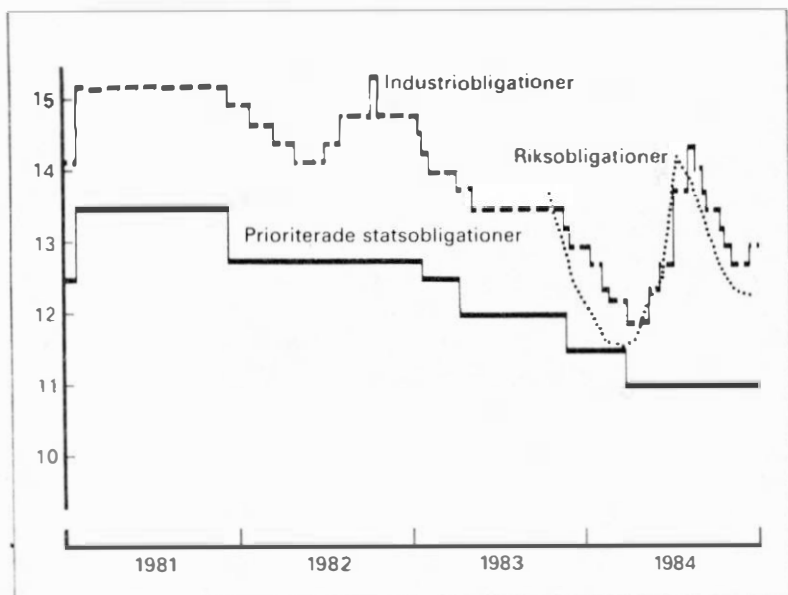

Straffränta, inkl den extra avgift som under perioden 17 juni 1982–9 september 1982 togs ut av banker, som under minst sex dagar hade straffräntebelagd upplåning i riksbanken. ² Från juli 1983 3-mån. statsskuldväxlar. Tidigare 3-mån. bankcertifikatränta.

de förändring. Genom den i det föregående relaterade förändringen av placeringsplikten för försäkringsinstitut frigjordes försäkringsbolagens innehav av sådana obligationer för försäljning. Potentialen för en andrahandsmarknad med köp och försäljning på marknadsmässiga villkor vidgades därmed i hög grad och räntorna för tidigare prioriterade statsobligationer och för riksoptioner kom därmed i allt väsentligt att sammanfalla. Räntorna på industriobligationslån och mellanhandsinstitutens oprioriterade obligationer knöt an till räntorna på stats obligationer på andrahandsmarknaden enligt ett tämligen fast mönster.

Ränteutvecklingen på andrahandsmarknaden för obligationer kunde styras genom marknadsoperationer från riksbankens sida och genom emissioner av riksoptioner och även statsskuldväxlar. Riksoptionerna började under våren 1984 att emitteras med användning av ett anbudsförfarande. Emissionsräntorna blir med detta förfarande mer fullständigt än tidigare anslutna till räntorna på andrahandsmarknaden. Senare under året – i september – infördes även anbudsförfarande vid emission av statsskuldväxlar. Ett framträdande drag i 1984 års utveckling var den kortsiktigt nära

Diagram 3. Kapitalmarknadsräntor

Industriobligationer: 15 års löptid. Effektiv årsränta beräknad efter gällande jämförelseränta.

Prioriterade statsobligationer: 10 års löptid. Emissionsränta.

Rikssobligationer: 5 års löptid. Effektiv årsränta, säljkurs.

anpassningen av långa räntor till de korta marknadsräntorna. Sett över en längre period uppvisade dock de långa räntorna ett annat beteende än de korta, vilka följer likviditetläget på ett mer nära sätt. Fluktuationerna i de långa marknadsräntorna var endast obetydligt mindre än för de korta. Mot slutet av året låg den effektiva räntan på rikssobligationer på 12 à 12,5 %. (Diagram 3)

Finansieringen av statens budgetunderskott

Det statliga budgetunderskottet blev mindre 1984 än 1983 – 74 miljarder kr mot 83 miljarder kr. Vid beräkning av det statliga lånebehovet under året kan dock kursförluster på statens utlandslån exkluderas. Vid omläggning av utlandslån till gynnsammare villkor framkommer nämligen bokföringsmässigt dessa kursförluster som ökningar i statens budgetunderskott och lånebehov trots att lånebeloppet i utländsk valuta är oförändrat. Med en sådan justering blev nedgången i statens lånebehov mer accentuerad än nedgången i det redovisade statliga budgetunderskottet. Trots minskningen i det totala lånebehovet ökade staten sin inhemska upplåning från 57 miljarder kr 1983 till 63 miljarder kr 1984 medan upplåningen i utlandet (ökningen i den bokföringsmässiga skulden med avdrag för realiserade kursförluster) blev helt obetydligt jämfört med 1983, då den uppgick till 19 miljarder.

Ansträngningarna att finansiera en stor del av det statliga budgetunder-

skottet utanför bankerna fortsatte. Finansieringen fick dock en annan karaktär än tidigare år. Upplåningen hos hushållssektorn ökade, framförallt genom introduktionen av Allemanssparandet. Den direkta upplåningen på marknaden blev däremot mindre 1984 än 1983. Den stora ökningen av riksbankens innehav av statspapper under 1984– 29 miljarder kr– speglar till en del den indragning av likviditet som skett från företagen genom dessas fondavsättningar på konto i riksbanken. Den var också en följd av en neddragning av bankernas upplåning i riksbanken som legat på en hög nivå vid årets ingång. Genom riksbankens förvärv av statspapper i början och slutet av året likviderades marknaden och bankerna kunde dra ned upplåningen i riksbanken. Under båda dessa perioder justerades marknadsräntorna ned till önskad nivå. Valutautflödet i samband med den internationella räntestegringen under den mellanliggande senvåren parerades med en åtstramning av banklikviditeten och en diskonto- och straffrånthöjning.

Försäkringsbolagen och AP-fonden köpte liksom tidigare år stora belopp i statspapper. Genom de nya placeringsföreskrifterna, enligt vilka nämnda kreditinstitut inte längre är skyldiga att behålla viss volym av de inköpta prioriterade obligationerna blir förändringen i deras innehav rörligare och svårare att förutsäga. Detsamma gäller naturligtvis då även andra sektors innehav.

Som framgår av nedanstående tablå blev statens upplåning hos försäkringsbolagen och AP-fonden omfattande under 1984 medan bankernas innehav av statspapper sjönk.

Finansieringen av statens budgetunderskott. Miljarder kr

	1982	1983	1984 Prel utfall
Riksbanken ¹	8,5	-14,5	29
Banker	1,5	17,0	- 8
Upplåning utanför bankerna	51,5	55,0	42
Kapitalmarknadsinstitut	18,5	21,0	18
Hushåll	6,0	9,0	14
Övriga	27,0	25,0	10
Summa i Sverige	61,5	57,5	63
Utlandet	20,0	25,5	11
varav realiserade kursförluster	2,5	6,0	11
Totalt	81,5	83,0	74

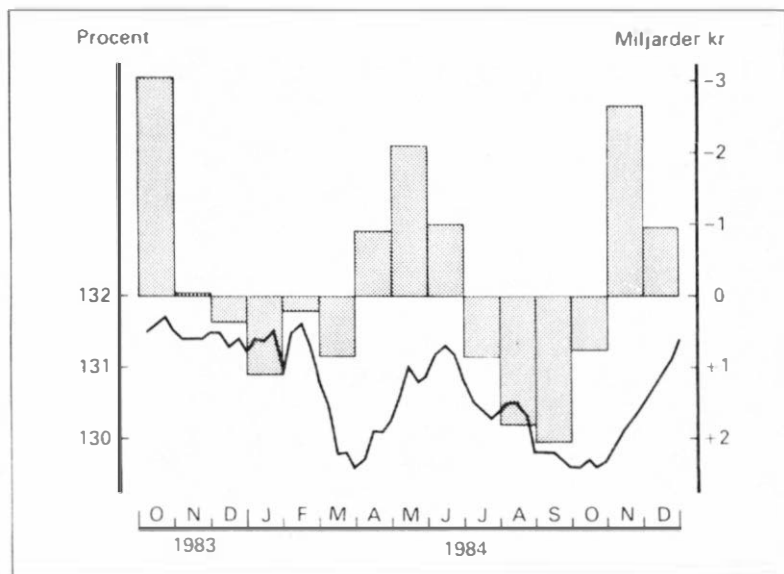
¹ Riksbankens innehav av statsoptioner balanseras bl a av företagens tillgodohavande på investeringskonton i riksbanken. Förändringen i dessa konton uppgick för respektive 1982, 1983 och 1984 till -0,3, 0,6 och 8,5 miljarder kr.

Valutaflöde och kapitalrörelser

Under en följd av år har underskotten i bytesbalansen varit stora samtidigt som dessa till följd av den höga inhemska likviditeten endast i begränsad omfattning balanserats av överskott i den privata kapitalbalansen. När bytesbalansen förbättrades kraftigt 1983 ledde detta inte till ett motsvarande

Diagram 4. Valutaflöde samt riksbankens valutakursindex

Veckomedelvärde för index, summa per månad för valutaflödet (staplarna)

Anm. Valutaflödet (staplarna) avläses mot skalan till höger. Observera skalans indelning med positiva värden nedåt och negativa uppåt. Valutaflödet är definierat som valutareservens transaktionsförändring minus statens och riksbankens utlandsupplåning och minus tilldelningen av särskilda dragningsrätter.

mindre valutaflöde, även om detta minskade i omfattning. Stramheten på den inhemska kreditmarknaden var dock inte tillräcklig för att förhindra ett visst privat kapitalutflöde. Utvecklingen i kapitalflödena under första delen av 1984 liknade situationen under 1983. Det överskott som kunde registreras i bytesbalansen för första halvåret i år gav inte utslag i ett valutainflöde utan balanserades mer än väl av ett privat kapitalutflöde. Under andra halvåret balanserades å andra sidan ett mindre bytesbalansunderskott mer än väl av ett privat kapitalinflöde. För helåret 1984 visade kapitalbalansen exklusive statens upplåning ett underskott på 1 miljarder kr, vilket tillsammans med ett bytesbalanssaldo på + 1 miljarder kr innebar att valutainflöden och valutaflöden balanserade.

Utvecklingen av valutaflödena gjorde att kravet på statlig utlandsupplåning avtog högst avsevärt. Den nyupplåning som likväl företogs avsåg väsentligen omfinansiering av äldre utlandslån i syfte att nedbringa ränteutgifterna och åstadkomma en mer fördelaktig amorteringsplan. Den statliga nettoupplåningen för 1984 kom att bli endast obetydlig. Den privata sektorns intresse för långfristig upplåning var svagt. Istället ökade den kortfristiga upplåningen kraftigt. Av den långa nyupplåning som förekom under året framkallades en stor del av de krav som riksbanken ställde på utlandsfinansieringen av direktinvesteringar. Sådan finansiering genom emission av aktier i utlandet var väsentligt lägre 1984 än 1983. Även i övrigt var aktieförsäljningen till utlandet av mindre omfattning än under 1983.

Bytesbalans och valutaflöden. Miljarder kr

	1982	1983	1984
A. Bytesbalans	- 22,4	- 7,3	1
B. Privata kapitaltransaktioner, netto	5,5	- 6,3	- 1
Valutaflöde (A + B = C - D - E)	- 16,9	- 13,6	0
C. Valutareservens transaktionsförändring	0,3	5,1	0
D. Riksbankens övriga transaktioner	- 0,3	- 0,7	0
E. Statens upplåning, netto	17,5	19,4	0

Kapitalmarknaden

Den långsiktiga trenden för försäkringsbolagens placeringar har varit stigande medan Allmänna Pensionsfondens placeringskapacitet stagnerat.

För 1984 utfärdade riksbanken föreskrifter om allmän placeringsplikt för försäkringsbolagen med samma krav som för 1983. Sålunda skulle livförsäkringsbolagen placera 73 % av sina totala nettoplaceringar i prioriterade tillgångar. För sakförsäkringsbolagen sattes placeringskravet till 62 %. Prioriteringen avsåg statsobligationer med undantag av riksobligationer samt bostadsinstitutens och Allmänna Hypoteksbankens obligationer för finansiering av prioriterade ändamål.

Riksbanken hade liksom tidigare år framhållit att försäkringsbolagens prioriterade placeringar borde äga rum någorlunda kontinuerligt under året även om placeringsplikten avsåg helåret. För att undvika kvartalskrav hade försäkringsbolagen ställt sig positiva till att medverka i en löpande finansiering av de prioriterade sektorerna.

När riksgäldskontoret i februari 1984 emitterade ett prioriterat statslån gjorde försäkringsbolagen stora teckningar. Lånets storlek hade emellertid begränsats till 5 miljarder kr med hänsyn till det säsongsmässigt begränsade lånebehovet. Eftersom lånet övertecknades kraftigt måste nedskärningar ske. När riksgäldskontoret återkom med ett nytt prioriterat lån i maj gjorde försäkringsbolagen däremot inte några teckningar. Även bostadsinstitutet och Allmänna Hypoteksbanken kunde under årets första månader emittera erforderlig mängd obligationer, men i maj uppkom svårigheter. Från den tiden och fram över sommaren gjorde försäkringsbolagen inte några teckningar på sådana obligationer.

De sju största försäkringsbolagens totala nettoplaceringar uppgick till 19,4 miljarder kr under första halvåret 1984 varav nästan hälften finansierats genom upplåning. Innehavet av prioriterade statsobligationer minskade med 8,8 miljarder kr och den faktiskt uppnådda placeringskvoten för försäkringsbolagen sammantagna blev starkt negativ för halvåret. Försäkringsbolagen hade däremot ökat innehavet av icke prioriterade statspapper – riksobligationer och statsskuldväxlar – med 14,7 miljarder kr.

Tablån visar utfallet för de sju största försäkringsbolagen som tillsammans svarar för över 90 % av försäkringsbolagens sammanlagda placeringskapacitet. Placeringsmönstret är emellertid inte representativt för alla de individuella bolagen. Några hade ökat sitt innehav av prioriterade obligationer, andra hade minskat sitt innehav mycket kraftigt.

Den stora avvikelser från den kontinuerliga placeringsinriktning som förutsatts av riksbanken var resultatet av en rad faktorer. För det första hade

försäkringsbolag uppfyllt placeringsplikten för 1983 genom obligationsförvärv från banker inför årsskiftet i kombination med avtal om återförsäljning efter årsskiftet. För det andra hade vissa under halvåret förfallande statsobligationer inte ersatts med förvärv av nya sådana. Slutligen hade försäkringsbolagen sålt obligationer ur sina portföljer med avtal om återköp före kommande årsskifte.

Sju större försäkringsbolags nettoplaceringar. Nettoflöden. Miljarder kr

	Jan- juni	Juli	Aug
Prioriterade placeringar			
Statsobligationer	- 8,8	0,5	1,3
Bostadsobligationer	5,9	0	0
Allmänna Hypoteksbankens obligationer	0,4	0	0
Oprioriterade placeringar			
Riksoobligationer	7,5	- 0,1	0
Statsskuldväxlar	7,2	0,8	- 0,5
Övriga	7,2	- 2,4	0
Summa	19,4	- 1,2	0,8

Genom dessa transaktioner frigjordes betydande belopp för placering i riksoobligationer och statsskuldväxlar med högre förräntning. Placeringskapaciteten för försäkringsbolagen sammantagna förstärktes dessutom som framgått med en betydande upplåning, ehuru lånefinansiering inte var någon av samtliga försäkringsbolag tillämpad finansieringsmetod.

Återbetalningen av de upplånade medlen i kombination med avtalen om återköp av prioriterade obligationer skulle komma att medföra en betydande reduktion av försäkringsbolagens kapacitet att förvärva prioriterade obligationer direkt från emittenterna under andra halvåret 1984. Såväl statens som bostadssektorns och jordbrukets finansiering på obligationsmarknaden hotade därför att stagnera även under återstoden av året.

Den 29 juni 1984 upptog riksbanken överläggningar med de sju större försäkringsbolagen i syfte att åstadkomma en jämn placering i prioriterade obligationer medelst förvärv från emittenterna. Riksbanken underströk då vad som föreskrivs i den kreditpolitiska lagstiftningen, nämligen att placeringsplikten är avsedd att säkerställa statens, bostadsbyggandets och jordbrukets behov av långfristiga krediter. Att fylla placeringsplikten framöver genom förvärv från andra placerare kunde inte godtas.

Vid överläggningarna den 29 juni åtog sig de sju försäkringsbolagen att under återstoden av året löpande förvärva prioriterade obligationer från emittent så att placeringskvoterna för året fylldes. Det visade sig emellertid att endast ett par försäkringsbolag gjorde förvärv under juli. Överläggningarna med försäkringsbolagen fortsatte därför men ledde inte till av riksbanken avsett resultat.

Den 20 september 1984 beslöt därför fullmäktige att ändra placeringsföreskrifterna för att säkerställa emissionsvolymerna för prioriterade lån. I de nya tillämpningsföreskrifterna angavs att de sju största försäkringsbolagen under perioden september-december skulle uppfylla de för året som helhet gällande placeringskvoterna uteslutande genom förvärv av prioriterade

obligationer direkt från emittenterna. Prioriteringssystemet hade därmed fått en annan inriktning. Kraven avsåg nu *förvärven* av obligationer (bruttokrav) utan tvång att därefter behålla dessa. I det tidigare systemet avsåg kravet ökningen av *innehavet* av prioriterade obligationer (nettokrav). För de mindre försäkringsbolagen ändrades inte föreskrifterna utan nettokravet behölls året ut.

De stora försäkringsbolagens nettoplaceringar i prioriterade obligationer för perioden januari-augusti hade legat drygt 13 miljarder kr under den mot en kontinuerlig placeringstakt svarande nivån. Helårskravet innebar därför mycket omfattande bruttoplaceringar under perioden september-december. Införandet av bruttokrav innebar att de avtal om återköp av tidigare sålda obligationer som vissa försäkringsbolag träffat med banker inte längre kunde utnyttjas för att uppfylla placeringsplikten. Totalt var volymen sådana avtal ca 7 miljarder kr.

Efter utgången av året kunde noteras att bruttoplaceringarna i prioriterade statsobligationer under perioden september-december hade uppgått till ca 16 miljarder. Bruttolaceringarna i prioriterade bostadsobligationer och Allmänna Hypoteksbankens prioriterade obligationer uppgick till sammanlagt ca 3 miljarder kr. Därmed uppfylldes placeringsplikten.

För år 1985 begränsas den allmänna placeringsplikten till livförsäkringsföretag. Sakbolagen har undantagits. Placeringsplikten är utformad som en bruttokvot avseende förvärv av prioriterade obligationer direkt från riksgäldskontoret, bostadsinstitutet och Allmänna Hypoteksbanken. Kvarstalskvoter tillämpas och för helåret skall bolagens förvärv av prioriterade obligationer utgöra lägst 85 % av deras totala nettoplaceringar.

Under våren 1984 låg även *Allmänna Pensionsfondens* prioriterade placeringar på en låg nivå. Sedan svårigheter uppkommit i maj med statens, bostadsbyggandets och jordbrukets långfristiga finansiering tog riksbanken upp överläggningar med fonden. Kontakterna visade emellertid att någon överenskommelse om fondens förvärv av prioriterade obligationer inte kunde komma till stånd. Riksbanken hemställde därför den 28 juni att regeringen skulle utfärda förordning om allmän placeringsplikt för fonden.

När riksbanken i september utfärdade nya tillämpningsföreskrifter för de sju största försäkringsbolagen utfärdades föreskrifter även för Allmänna Pensionsfonden. För perioden september-december skulle fondens bruttoförvärv av prioriterade obligationer direkt från emittent uppgå till sammanlagt 73 % av fondens totala nettoplaceringar under denna period.

För år 1985 har samma föreskrifter om tillämpning av placeringsplikt utfärdats för Allmänna Pensionsfonden som för livförsäkringsbolagen.

Obligationsmarknaden. Genom att bruttoplaceringsplikt infördes för försäkringsbolagen och Allmänna Pensionsfonden i september utan krav på att de från emittenterna förvärvade obligationerna skulle behållas, skapades förutsättningar för en omfattande sekundärmarknad i alla slags statsobligationer. Tidigare hade sekundärmarknaden dominerats av riksoptioner.

Av de sk *mellanhandsinstituten* utgör de bostadsfinansierande instituten den största gruppen. Bostadsinstitutens utlåning omfattar såväl prioriterade som oprioriterade ändamål.

Den prioriterade långivningen var något mindre 1984 än 1983. Utlåningen för oprioriterade ändamål som kontors- och affärsfastigheter, fastighetsöverlåtelser och bostadsrättsfinansiering expanderade däremot kraftigt. Under 12-månadersperioden to m september 1984 uppgick den till 16 miljarder kr, en fördubbling jämfört med motsvarande period 1983.

I riksbankens riktlinjer för bostadsinstitutens utlåning 1985 ingår en rekommendation rörande institutens oprioriterade utlåning. Denna kreditgivning bör under 1985 för varje institut uppgå till högst 80 % av utlåningen under 12-månadersperioden to m september 1984. Begränsningen omfattar inte sk ROT-lån.

Kommunlåneinstitutens utlåning ökade 1984. För 1985 har de under tidigare år gällande upplåningsrekommendationerna upphävts.

För praktiskt taget alla *näringslivsfinansierande* institut registrerades utlåningsökningar 1984. För dessa institut finns för 1985 rekommendationer endast för Allmänna Hypoteksbankens prioriterade upplåning och Svensk Exportkredits upplåning i svenska kronor.

Bankerna

Riksbankens styrning av bankernas utlåning till allmänheten (företädesvis företag och hushåll), den sk övrigutlåningen, skedde under 1984 genom rekommendation. Den innebar att bankernas utestående krediter i svenska kronor – inklusive fordringar på finansbolag och fordringar på utländsk bank för finansiering av svensk export och import – i genomsnitt under året skulle få stiga med högst 20 % jämfört med 1981 års nivå. För sparbanker och föreningsbanker gällde rekommendationen för respektive grupp som helhet.

För 1983 hade motsvarande rekommendation medgivit en ökning med 15 % jämfört med 1981. Affärsbankerna följde rekommendationen med viss spridning bankerna emellan. Sparbankerna och föreningsbankerna däremot överskred rekommenderad ökning med 3,5 respektive 1,6 procentenheter. Riksbankens rekommendation för 1984 kom därför att innebära att utlåningsutrymmet för 1984 blev väsentligt mindre för spar- och föreningsbankerna, än för affärsbankerna. Utfallet av utlåningsrekommendationen under 1984 blev i stort detsamma som året innan. Affärsbankerna som grupp följde rekommendationen med några undantag medan sparbankerna och föreningsbankerna överskred densamma. Affärsbankerna som grupp redovisade en ökningstakt på 19,9 % medan ökningstakten för sparbanker och föreningsbanker uppgick till 20,5 % respektive 20,2 %. I nedanstående tablå visas bankernas nettoutlåning 1983 och 1984.

Nettoutlåning. Mkr

	1983	1984
Affärsbanker	9 000	11 600
Sparbanker	5 500	1 700
Föreningsbanker	450	700

Tablå nedan visar att bankernas utlåning i svenska kronor till företagen var ungefär lika omfattande under de första tre kvartalen 1982, 1983 och 1984. Det kan dessutom nämnas att bankernas utlåning till företagen i utländska valutor, refinansierad utomlands men som inte omfattas av riksbankens rekommendation, samtidigt expanderade kraftigt.

Tablå visar även en klar dämpning av bankernas utlåning till hushållen. Denna dämpning var märkbar hos alla bankkategorier.

Bankernas övrigutlåning. Nettoflöde. Miljarder kr

	Svenska kronor			Utländsk valuta, transaktions- värden
	Totalt	därav		
		hushåll	företag	
Jan-sep 1982	15,6	9,9	3,7	0,6
Jan-sep 1983	10,3	5,6	4,0	3,4
Jan-sep 1984	4,4	1,1	4,0	9,4

För att komplettera bilden av bankernas utlåning till hushållen bör även den oprioriterade utlåning som sker genom bostadsinstituten beaktas eftersom flertalet av dessa ägs helt eller delvis av banker. Som nämnts i tidigare sammanhang (sid 18) expanderade dessa instituts oprioriterade fastighetsfinansiering kraftigt under 1984.

Utlåningsrekommendationen för 1985. Riksbankens rekommendation avseende ökningstakten i bankernas utlåning under 1985 fastställdes den 20 december 1984. Den omfattar liksom tidigare bankernas sk övrigutlåning definierad som övrig utlåning i svenska kronor, fordringar i svenska kronor på finansbolag, fordringar på utländsk bank i svenska kronor för finansiering av svensk export och import samt innehavet av certifikat emitterade av företag och kommuner. Rekommendationen innebär att medelvärdet av utestående krediter vid slutet av varje månad 1985 ej får överstiga motsvarande medelvärde för 1984 med mer än 4 %. Den gäller liksom tidigare för affärsbankerna individuellt och för sparbanker och föreningsbanker för respektive grupp som helhet.

Finansbolagen

Sedan 1970-talets senare hälft har finansbolagen haft en mycket snabb tillväxt i såväl antal som kreditvolym. Antalet finansbolag uppgår för närvarande till 208. Nettoökningen under 1984 uppgick till 38. Finansbolagen hade utestående krediter på drygt 45 miljarder kr, vilket motsvarar ca 15 % av banksektorns utestående krediter till allmänheten. Bolagens utestående krediter var 1984 mer än dubbelt så stora som föreningsbankernas och motsvarade ca 2/3 av sparbankernas. De flesta är emellertid små. 17 bolag svarar för drygt 70 % av kreditgivningen.

Samtidigt med att lagen om finansbolag trädde i kraft 1980 kom finansbolagen också att omfattas av den kreditpolitiska lagstiftningen. Medstöd i denna lagstiftning har deras utlåning reglerats sedan slutet av 1981.

Under 1984 skedde en avsevärd skärpning av utlåningsregleringen för finansbolag i och med att inte bara beviljade utan även disponerade krediter och leasing kom att ingå. Regleringen utformades så att beviljade respektive disponerade krediter till allmänheten, mätt som kvartalsmedelvärden under 1984, ej fick överstiga motsvarande medelvärden 1983 med mer än 4 respektive 5 %. Summan av tecknade leasingkontrakt fick under 1984 uppgå till högst 80 % av kontrakt tecknade 1983. Regleringen av leasing motverkades dock av att bolagen, efter det att regleringens utformning tillkännagivits i mitten av december 1983, tecknade en stor mängd leasingkontrakt. Beloppet för fjärde kvartalet 1983 uppgick till 11 miljarder kr,

medan genomsnittsvärdet för de tre övriga kvartalen 1983 låg på drygt 1,5 miljarder kr.

Tillväxttakten i finansbolagens kreditgivning dämpades under 1984. Från årsskiftet t o m oktober minskade de disponerade krediterna till allmänheten med drygt 4 %.

Utlåningsreglering för 1985. Även för 1985 har riksbanken hemställt och erhållit förordnande om utlåningsreglering för finansbolag. Tillämpningsföreskrifter utfärdades den 20 december.

1985 års utlåningsreglering berör endast de disponerade krediterna. Medelvärdet av disponerade krediter per den sista för var och en av månaderna 1985 får ej överstiga medelvärdet ultimo mars, juni, september och december 1984 med mer än 4 %, dvs samma ökningstakt som för banker.

För 1985 gäller sålunda ingen reglering vad avser beviljning av krediter eller för leasingverksamheten.

Kredit- och valutapolitiska åtgärder 1984

9 januari

Överenskommelse träffades mellan delegationen för bostadsfinansiering och bankerna angående *finansieringen av bostadsbyggandet 1984*. Överenskommelsen omfattade dels bankernas förvärv av prioriterade bostadsobligationer, dels riktpunkten för fördelningen av byggnadskreditgivningen för statligt belånade projekt.

Enligt överenskommelsen förklarade sig bankerna villiga att medverka till avlyft i färdiga fastigheter genom att under året öka sitt nettoinnehav av bostadsobligationer med 5,4 miljarder kr.

21 februari

Valutastyrelsen sänkte kravet på minsta genomsnittliga löptid för företags och kommuners finansiella upplåning i utlandet från 5 till 2 år. Beslutet trädde i kraft den 1 mars.

22 mars

Fullmäktige fattade beslut att sänka räntesatsen för *prioriterade bostadsobligationer* från 11,5 % till 11 % med verkan från den 23 mars.

22 maj

Valutastyrelsen beslutade att med verkan från den 24 augusti upphäva den regel som innebar att tillstånd till finansiell upplåning i utlandet inte medgavs för finansbolag, för förvärv i kapitalplaceringssyfte eller för förvärv av bostads- och fritidshus.

28 juni

Fullmäktige beslutade höja riksbankens diskonto från 8,5 % till 9,5 % med verkan från den 29 juni. Straffräntan höjdes från 11,5 % till 13,5 % med verkan från den 29 juni.

I skrivelse samma dag till regeringen hemställde fullmäktige om förordnande om att *allmän placeringsplikt* enligt lagen om kreditpolitiska medel skulle tillämpas för Allmänna Pensionsfonden. Hemställan bifölls av regeringen i september.

20 september

Fullmäktige utfärdade *tillämpningsföreskrifter för placeringsplikt för Allmänna Pensionsfonden* att gälla under perioden september-december 1984. Allmänna Pensionsfonden skulle under denna period placera minst 73 % av nettoökningen av sina tillgångar i prioriterade obligationer. Placeringarna skulle ske genom förvärv direkt från emittenten, dvs riksgäldskontoret, bostadsinstitutet eller Allmänna Hypoteksbanken.

Vidare beslutade fullmäktige att komplettera tidigare utfärdade tillämpningsföreskrifter för de sju större försäkringsbolagen. Kompletteringen innebar att endast från emittent förvärvade obligationer skulle räknas som prioriterade från 1 september 1984. Placeringskravet för året som helhet skulle dock vara oförändrat, 73 % för livbolag och 62 % för sakbolag. För övriga försäkringsbolag bibehölls tillämpningsföreskrifterna oförändrade.

11 oktober

Iskrivelse till regeringen hemställde fullmäktige om ändring i den kreditpolitiska lagstiftningen såvitt avsåg allmän placeringsplikt.

15 november

Iskrivelse till regeringen hemställde fullmäktige om förordnande enligt lagen om kreditpolitiska medel rörande *allmän placeringsplikt och räntereglering* för försäkringsbolag, allmän placeringsplikt för Allmänna Pensionsfonden samt utlåningsreglering för finansbolag.

20 december

Riksbanken utfärdade *rekommendationer och regler för kreditinstituten* att gälla under 1985.

- Bankerna rekommenderades öka sin utlåning i svenska kronor med högst 4 %. Gällande ränterekommendation för bankernas rörliga utlåningsräntor, innebärande en genomsnittsränta på 4 procentenheter över diskontot, bibehölls oförändrad.

- Tillämpningsföreskrifter utfärdades avseende utlåningsreglering för finansbolagen. Utlåningen fick ej öka med mer än 4 %. Gällande begränsningar för leasingverksamhet avskaffades.

- Tillämpningsföreskrifter utfärdades angående allmän placeringsplikt för Allmänna Pensionsfonden. Kvoten mellan fondens förvärv av nyutgivna prioriterade obligationer direkt från emittent och ökningen av fondens placeringspliktsgrundande placeringar skulle utgöra lägst 85 %. Den särskilda bostadsobligationskvoten skulle utgöra lägst 38 %.

- Tillämpningsföreskrifter utfärdades avseende placeringsplikt och räntereglering för livförsäkringsföretag. Placeringskvoten skulle utgöra lägst 85 % mellan försäkringsföretagens förvärv av nyutgivna prioriterade obligationer direkt från emittent och ökningen av deras placeringspliktsgrundande placeringar. Den särskilda bostadsobligationskvoten skulle utgöra lägst 38 %.

- Allmän placeringsplikt och räntereglering slopades för sakförsäkringsbolagen.

- Bostadsinstitutens utlåning rekommenderades uppgå till högst 80 % av utlåningen för 12-månadersperioden t o m 30 september 1984. Sk ROT-lån, lån med statligt räntebidrag för reparationer samt om- och tillbyggnader, fick ges utan begränsning.

- Allmänna Hypoteksbankens ram för prioriterad upplåning 1985 angavs till oförändrad i jämförelse med 1984, dvs 1,5 miljarder kronor.

- Svensk Exportkredits lånebehov 1985 skulle få täckas på den internationella lånemarknaden. Upplåning i kronor skulle medges endast mot förlagsbevis för att uppfylla kapitaltäckningskrav.

- Dittills gällande begränsningar i fråga om upplåningsvolym och i en del fall upplåningsform och lånekälla för Lantbrukskredit, Hypoteksbankens upplåning för oprioriterad utlåning, Sparbankernas Jordbrukskredit, Kommunlåneinstitutet och Kommunkredit avskaffades.

Internationellt finansiellt samarbete

Den internationella skuldsituationen

Främst till följd av konjunkturuppgången kan den internationella skuld krisen under 1984 sägas ha inträtt i ett något lugnare skede. Några av de stora låntagarländerna, främst Mexico och Brasilien, synes ha passerat den inledande anpassningsfasen, som primärt inriktades på importneddragning, och har båda kunnat notera en snabb exportexpansion. Mexico har dessutom träffat en preliminär uppgörelse med bankerna om ett omfattande s. k. flerårigt skuldkonsolideringsavtal, vilket bör skapa förutsättningar för en mera planmässig och långsiktig hantering av landets skuldproblem. Detta avtal, som berör ett totalt skuldbelopp om ca USD 48 miljarder, innebär i första hand uppskov med amorteringar som förfaller under perioden 1985 – 1990 till avsevärt gynnsammare villkor än i tidigare konsolideringar. Andra skuldländer har inlett diskussioner med bankerna om liknande fleråriga omstruktureringar.

Flertalet övriga större låntagare har inte hunnit lika långt i sin anpassningsprocess. Ett viktigt framsteg är dock att dessa länder – med något enstaka undantag – också överenskommit med Internationella valutafonden (IMF) om låneavtal, vilka kombinerats med ekonomiska anpassningsprogram. I december 1984 godkändes, efter långa förhandlingar, sådana avtal för Filippinerna och Argentina. Enligt den modell som utvecklats sedan 1982 har till IMF-avtalen knutits överenskommelser med bankerna om såväl nytulåning som skuldkonsolidering.

En tredje kategori innefattar utvecklingsländer med skuldproblem som är av relativt ringa betydelse för det internationella finansiella systemets funktion, men som är synnerligen allvarliga för det enskilda landet. Situationen för åtskilliga av dessa stater har snarast försämrats under 1984, bl. a. till följd av ogynnsam exportutveckling och stagnerande eller minskande kapitalinflöden. Särskilt allvarligt är läget för en rad u-länder i Afrika söder om Sahara. Extraordinära åtgärder i form av ett särskilt stödprogram för dessa länder har förberetts inom Världsbankens ram. Hittills har det emellertid inte varit möjligt att få till stånd erforderlig finansiering av detta program.

De förbättringar som inträffat under 1984 – främst vad gäller de stora skuldländernas situation – är dock inte av en sådan karaktär att man kan tala om en avgörande vändning. Alltjämt gäller tre allmänna förutsättningar för att skuld krisen även fortsättningsvis skall kunna hanteras, nämligen en fortsatt ekonomisk återhämtning i industrivärlden, avstående från protektionistiska åtgärder mot u-ländernas export och tillräcklig finansiering på rimliga villkor. Därtill måste skuldländerna själva aktivt fullfölja sina individuella anpassningsansträngningar. På flera av dessa punkter råder även inför 1985 betydande osäkerhet.

Förstärkning av IMFs resurser och SDR-tilldelning

Höjningen av medlemsländernas kapitalinsatser i IMF till följd av *den åttonde kvotöversynen* slutfördes under 1984. Den 15 mars gick tiden ut för medlemsländer som önskade öka sina insatser, kvoter, genom att betala in angivna belopp. Den totala kvotsumman uppgick vid utgången av 1984 till ca

SDR 89 miljarder¹, vilket betyder att kvotsumman genom översynen höjdes med ca SDR 28 miljarder. Sveriges IMF-kvot uppgår efter kvothöjningarna till SDR 1 064,3 miljoner, motsvarande 1,19 % av den totala kvotsumman.

Inbetalningarna av kvothöjningarna, i förening med en lägre utlåningsvolym under 1984 jämfört med 1983, har inneburit att fondens disponibla egna resurser ökat under året. Vid utgången av 1984 uppgick dessa medel till totalt ca SDR 41 miljarder, mot ca 38 miljarder ett år tidigare.

Även tillgången till icke-ordinära, upplånade, resurser ökade under 1984. Ett lånearrangemang med ett antal av de finansiellt starkare medlemsländerna trädde i kraft i april 1984. Det totala lånebeloppet uppgår till SDR 6 miljarder, varav Saudi Arabien svarar för hälften. Huvuddelen av återstående SDR 3 miljarder utlånas av Internationella regleringsbanken, BIS, med stöd av ett antal centralbanker i i-länderna. Riksbankens garantiåtagande inom ramen för BIS-arrangemanget uppgår till SDR 80 miljoner.

Revideringen av *de generella lånearrangemangen, GAB*, avslutades definitivt i och med att Schweiz den 10 april 1984 inträdde som fullvärdig medlem i den s. k. tiolandskretsen, G 10. Den totala kreditramen för GAB kom därmed att uppgå till SDR 17 miljarder. Vid årsskiftet 1983/84 trädde dessutom ett särskilt låneavtal mellan Saudi Arabien och IMF i kraft. Enligt avtalet åtar sig Saudi Arabien att låna ut upp till SDR 1,5 miljarder till IMF i anknytning till GAB. Sveriges utlåningsåtagande inom GAB uppgår efter revideringen till SDR 382,5 miljoner.

Medlemsländerna har ej heller under 1984 kunnat enas om *tilldelningar av SDR* under den s. k. fjärde basperioden, som inleddes 1982. Sedan starten av SDR-systemet, år 1970, har medlemsländerna totalt tilldelats ca SDR 21 miljarder.

Valutafondens löpande verksamhet

Under 1984 gjordes kreditåtaganden uppgående till SDR 4,1 miljarder (härav 2,4 miljarder under valutafondens ordinarie resurser) mot 11,3 miljarder under 1983. Utbetalningarna till låntagarländerna uppgick till SDR 7,3 miljarder – att jämföra med 1983 års utbetalningar om 12,6 miljarder. Återbetalningar på lämnade krediter utgjorde SDR 2,5 miljarder under 1984 mot 2,0 miljarder 1983.

Utlåningsräntan för fondens ordinarie resurser höjdes den 1 maj 1984 från 6,6 % till 7,0 %. Beslutet om en räntehöjning togs bl. a. i avsikt att finansiera en höjning av nivån för gottgörelseräntan, dvs. den ersättning länder erhåller då de ställer sin valuta till förfogande i fondens utlåning. Principbeslut har nu fattats om att gottgörelseräntan gradvis skall närma sig marknadsräntenivån, definierad som räntesatsen för SDR. Räntan för de upplånade, icke ordinära, resurserna är lika med upplåningskostnaden plus en mindre marginal.

IMFs kronbehållning och Sveriges nettoställning i IMF, vilken inräknas i valutareserven, framgår av Tabell 1.

¹1 SDR motsvarade den 28 december 1984 8,83 kronor.

Tabell 1. IMF:s kronbehållning, Sveriges nettoställning i IMF och SDR-innehav.

Uppgifter vid slutet av respektive år. Miljoner SDR.

	Kronbehållning		Nettoställning ¹	SDR-innehav, belopp
	belopp	% av kvoten	belopp	
1981	527,5	78	165,6	225
1982	531,8	79	143,2	233
1983	823,6	77	240,7	122
1984	806,0	76	258,3	181

¹Nettoställningen motsvarar summan av an av egentlig reservtranch (i reservtillgångar inbetalt insatskapital), särskild reservtranch (det belopp fonden netto disponerat av det i kronor inbetalda insatskapitalet) och långivning till IMF. Vid utgången av 1984 innefattade nettoställningen icke någon långivning till IMF. Det på sid 25 omnämnda lånearrangemanget innefattar ett garantiåtagande om SDR 80 miljoner som lämnats av Sveriges riksbank till BIS.

Riksbankens nettoställning gentemot IMF förstärktes under 1984 med SDR 17,6 miljoner. Detta var en följd av att valutafondens direktion bedömt att den svenska betalningsbalans- och reservställningen åter blivit tillräckligt stark för att tillåta användningen av svenska kronor i fondens utlåning.

Riksbankens innehav av SDR har under 1984 ökat kraftigt. Förvärv av SDR från andra medlemsländer samt andra transaktioner har höjt SDR-behållningen med SDR 59 miljoner.

Två länder – Moçambique samt St Christopher (St Kitts) and Nevis – beviljades under 1984 medlemskap i IMF. Antalet medlemsländer uppgår därmed till 148.

Världsbanksgruppen

I Världsbanksgruppen ingår Världsbanken (IBRD), Internationella utvecklingsfonden (IDA) och Internationella finansieringsbolaget (IFC). Omfattningen av gruppens finansieringsverksamhet framgår av Tabell 2.

Världsbanken får medel till sin utlåning huvudsakligen genom upplåning. Vid utgången av bankens budgetår 1983/84 uppgick den utestående upplåningen till ca USD 45 miljarder. Enbart under detta budgetår lånade banken upp ca USD 10 miljarder.

Räntan på lån från Världsbanken, som står i relation till de genomsnittliga upplåningskostnaderna, var vid utgången av 1984 9,89 %. Härtill kommer en särskild engångsavgift ("front-end fee") om 0,25 % av det totala lånebeloppet.

Under 1984 avslutades förhandlingarna om en selektiv höjning av Världsbankens kapital. Under förutsättning att samtliga medlemsländer tecknar de andelar som erbjuds kommer bankens kapital att öka med USD 8,4 miljarder. En proposition om Sveriges deltagande i den selektiva kapitalhöjningen kommer att framläggas under 1985. Diskussioner om en mer omfattande, generell, kapitalhöjning pågår inom Världsbanken.

Tabell 2. Världsbanksgruppens långivning under budgetåren 1979/80–1983/84¹

Miljarder USD

	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	1983/84
<i>Utfästelser</i>					
IBRD	7,6	8,8	10,3	11,1	11,9
IDA	3,8	3,5	2,7	3,3	3,6
IFC	0,7	0,8	0,6	0,8	0,8
Summa	12,1	13,1	13,6	15,2	16,3
<i>Utbetalningar</i>					
IBRD	4,4	5,1	6,3	6,8	8,6
IDA	1,4	1,9	2,1	2,6	2,5
IFC	0,3	0,6	0,5	0,4	0,4
Summa	6,1	7,6	8,9	9,8	11,5

¹Världsbanksgruppens budgetår löper 1 juli – 30 juni. För IFC ingår även bidrag till riskkapital.

IDAS kreditgivning, som går till u-länder med låg inkomst per capita, baseras så gott som helt på gåvobidrag från i-länder och vissa oljeexporterande länder. Under 1984 nåddes en uppgörelse om en sjunde påfyllnad av IDAs resurser. Påfyllnaden, som skall gälla för budgetåren 1984/85 – 1986/87, omfattar ett totalbelopp om USD 9 miljarder. Flertalet bidragsgivare förordade ett större belopp, varvid nivån för den sjätte påfyllnaden om USD 12 miljarder ansågs vara ett minimum. USAs inställning, med krav på en begränsning av det egna bidraget till USD 750 miljoner per år, omöjliggjorde emellertid en uppgörelse om ett högre påfyllnadsbelopp. IDA har dock fått mandat att söka få till stånd ett tilläggsarrangemang som skulle kunna komplettera den överenskomna påfyllnaden.

Sveriges bidrag till den sjunde påfyllnaden uppgår totalt till 1 758 mkr. En första inbetalning om 439 mkr genomfördes i december 1984. Inbetalningen skedde liksom tidigare via skuldsedlar deponerade i riksbanken.

Ett principbeslut har under året fattats om att öka IFCs kapital med USD 650 miljoner till USD 1 300 miljoner. Beslut om svenskt deltagande i denna kapitalhöjning har ännu ej fattats.

Övrigt internationellt finansiellt samarbete

Till *Interamerikanska utvecklingsbanken* (IDB) inbetalade Sverige under 1984 dels 1,5 mkr under den sjätte påfyllnaden av bankens grundkapital, dels 10,3 mkr till fonden för särskild verksamhet. Inbetalningarna skedde i form av skuldsedlar.

En andra delbetalning av insatskapitalet till *Afrikanska utvecklingsbanken* gjordes under året. Detta skedde i form av en skuldsedel, som uppgick till 18,3 mkr. Dessutom inbetalades, kontant, 3,75 mkr som utgjorde den första delbetalningen under ett bilateralt avtal med banken avseende stöd till transporter och kommunikationer i Afrika. Till *Afrikanska utvecklingsfonden* inbetalades 104,9 mkr vilket utgjorde den tredje delbetalningen under den tredje påfyllnaden. Betalningen erlades i form av en skuldsedel.

Till *Asiatiska utvecklingsfonden* inbetalades, i form av en skuldsedel, 63,1 mkr som en andra delbetalning under den tredje påfyllnaden. Till *Asiatiska utvecklingsbanken* gjordes en kontantbetalning om 1,0 mkr avseende den första delbetalningen under den tredje allmänna kapitalökningen.

Enligt Nordiska ministerrådets beslut den 3 maj 1983 ökades *Nordiska investeringsbankens* kapital med SDR 400 miljoner till SDR 800 miljoner. En mindre del härav skulle inbetalas kontant. En första delbetalning, SDR 3,78 miljoner, gjordes från svensk sida under 1984.

Överenskommelsen mellan riksbanken och Federal Reserve Bank of New York om ömsesidiga kreditfaciliteter i form av dollar och kronor förlängdes 1984 för ytterligare ett år. Det belopp som överenskommelsen omfattar uppgår till USD 300 miljoner. Arrangemanget har inte utnyttjats under året.

Betalningsmedelsförsörjningen m. m.

Riksbanken svarar enligt lag för utgivningen av sedlar samt övertar och distribuerar myntverkets hela produktion av mynt. Riksbankens samtliga kontor har därmed uppgiften att tillhandahålla sedlar och mynt åt post och banker liksom att mottaga den inströmning av sedlar och mynt som föranledes av överskott hos post och banker eller helt enkelt därav att dessa önskar få sedlar av bättre kvalitet eller att få mynt uppräknade.

Vid sidan av den service som riksbanken sålunda alltid tillhandahållit har riksbanken i enlighet med uttalande av 1982/83 års riksdag (FiU 1982/83:27, sid 14) under år 1984 infört också avgiftsbelagd service på betalningsmedelsområdet. Riksbanken har sålunda åtagit sig att i samband med ut- och inväxling av sedlar och mynt mot avgift tillhandahålla vissa speciella tjänster åt post och banker.

I detta avsnitt lämnas några uppgifter för utvecklingen på nämnda områden under 1984 liksom beträffande den av riksdagen beslutade utredningen av försörjningen med mynt (FiU 1982/83:27).

Sedel- och myntinströmning

Förändringar av beloppet utelöpande sedlar liksom av beloppen och av antalen av de sedlar som under ett kalenderår inlämnas respektive utlämnas från riksbanken anges i nedanstående tablå.

	Utelöpande sedlar vid slutet av året, mkr	Inströmning		Utströmning	
		mkr	milj sedlar	mkr	milj sedlar
1980	34 420	63 804	814,5	66 072	828,2
Proc. förändring	+ 9,0	+ 14,0	+ 12,4	+ 12,7	+ 11,4
1981	37 056	69 398	870,0	71 473	877,0
Proc. förändring	+ 7,7	+ 8,8	+ 6,8	+ 8,2	+ 5,9
1982	38 985	75 718	912,9	76 905	905,3
Proc. förändring	+ 5,2	+ 9,1	+ 4,9	+ 7,6	+ 3,2
1983	42 719	80 288	908,5	83 280	898,9
Proc. förändring	+ 9,6	+ 6,0	- 0,5	+ 8,3	- 0,7
1984	46 520	87 834	934,1	91 703	944,4
Proc. förändring	+ 8,9	+ 9,4	+ 2,8	+ 10,1	+ 5,1

Ökningen i in- och utströmningen av sedlar ökar snabbare i belopp än i antal. Detta speglar den successiva övergången till högre sedelvalörer. Den markanta skillnaden i antal in- och utlämnade sedlar år 1983 jämfört med tidigare år förklaras av indragningen av femkronorssedeln.

Osäkerheten om personalkonsekvenserna av riksdagens beslut om den regionala organisationen har inneburit att kontoren hållit tillbaka nyanställningar av sedelräkningspersonal. Detta förhållande har vid sidan av ökningen av sedelgenomströmningen medfört svårigheter vid flera riksbankskontor att inom rimlig tid medhinna uppräknig och sortering. Denna tid har sålunda under året blivit längre än tidigare. För 1985 vidtas olika åtgärder syftande till att nedbringa balansen av oräknade sedlar till en volym motsvarande tre veckors arbete. Under tidigare år har vissa kontor periodvis makulerat samtliga inkommande sedlar i 10-kronorsvalören. Under 1985 kommer så stora resurser att tillföras att makulering icke skall behöva tillgripas annat än i undantagsfall.

Enligt lag (1984:331) om ändring i lagen (1970:1028) om rikets mynt, som trätt i kraft den 1 januari 1985 skall mynt ej längre finnas i 25- och 5-öresvalören. Enligt promulgationsbestämmelse till denna lag upphör 25- och 5-öresmynten att vara lagligt betalningsmedel vid utgången av juni 1985. Riksbanken kommer att tillhandahålla de utgående valörerna vid sina kontor så länge dessa finns i lager men det är möjligt att viss brist kan komma att uppstå redan före halvårsskiftet. För att underlätta indragningen av de utgående mynten kommer riksbanken att inlösa 25- och 5-öresmynt i riksbanken under viss tid även efter den 30 juni.

Avgiftsbelagda tjänster

Riksbankens service på betalningsmedelsområdet har tidigare lämnats utan ersättning. Graden av service har varierat mellan riksbankens kontor beroende på kontorens olika personal- och lokalmässiga förutsättningar för att påta sig arbetsuppgifter. Vid vissa kontor har riksbanken t. ex. kunnat utan ersättning ta på sig att dela upp och packa sedlar i ett stort antal skilda försändelser till bankerna för distribution till deras olika kontor. Vid andra riksbankskontor har resurser ej funnits härför utan bankerna har fått hämta sedlar i en förpackning för respektive bank.

Uppbyggnaden av ett taxesystem för de avgiftsbelagda tjänsterna har nödvändiggjort att riksbanken lagt fast en enhetlig nivå för den service riksbanken lämnar utan ersättning. I princip innebär denna servicenivå att riksbanken utan ersättning är beredd att motta en försändelse (bestående av ett eller flera kollin) per inlämnare och dag liksom att leverera en försändelse per mottagare och dag. I varje försändelse skall valörerna vara sorterade. Banker som vid inlämning av sedlar i riksbanken vill slippa besväret att ordna sedlarna har alltså möjlighet att låta olika sedelförpackningar från de egna kassorna och kontoren gå in obrutna till riksbanken men får då betala en särskild ersättning för att riksbanken bryter försändelserna och ordnar sedlarna valörvis. På motsvarande sätt tillgodogör sig riksbanken en ersättning för att packa sedlar i skilda försändelser till bankernas olika filialkontor och kassor.

Även på myntområdet har en liknande avgiftsfri servicenivå fastlagts.

För post och banker har riksbankens avgiftsbelagda service den fördelen att de mot en ersättning, som genom riksbankens stordriftsfördelar kan hållas låg, får hjälp med att kapa de arbetstoppar i sedel- och myntgenomströmningen som eljest vållar organisatoriska påfrestningar. Därtill kommer att insättning ibland kan ske en dag tidigare än eljest varvid en räntevinst uppstår hos banken eller posten.

Ur mer allmän synpunkt innebär riksbankens avgiftsservice att vissa

improduktiva arbetsmoment kan utgå. Sedelbuntar som på väg från ett varuhus via en affärsbank till riksbanken tidigare måst räknas i såväl varuhuset, affärsbanken som i riksbanken behöver, om riksbankens service utnyttjas, i fortsättningen ej räknas i affärsbanken. I flera fall kan också de ur säkerhetssynpunkt alltid farliga omlastningarna, de s. k. trottoarmomenten, undvikas genom att sedeltransporterna går direkt från varuhus och liknande in i riksbanken.

Intäkterna från riksbankens avgiftsbelagda service på betalningsmedelsområdet har under 1984 kommit att väsentligt överstiga vad man från början räknat med. Sammanlagt har riksbanken under året tagit in ca 3,3 mkr för denna service. Prognosen för 1985 innebär en ökning med ca 50 %.

En annan del av affärsverksamheten består av medverkan vid försäljning av premieobligationer. Bruttoinkomsterna härav har uppgått till ca 9,8 mkr.

Totalt motsvarar inkomsterna av affärsverksamheten i kontorsorganisationerna lönekostnaden inklusive sociala avgifter för ca 85 årsarbetskrafter (den totala personalstaten för 1985 har av fullmäktige fastställts till 426 årsarbetskrafter). Kontoren blir genom försäljningar av tjänster bättre fungerande administrativa enheter och den personalminskning som föranledes av kontorsindragningar och övergång till maskinell sedelsortering har kunnat hanteras på ett smidigare sätt.

Mynthanteringsprojektet

Den i samråd med företrädare för myntverket, postverket och bankerna bedrivna utredningen om mynthanteringen drog i en första etapp upp riktlinjer för riksbankens deltagande i myntförsörjningen. Efter remissbehandling har detta förslag anmälts i fullmäktige. Fullmäktige har därvid godkänt utredningens utgångspunkt att riksbankens roll i myntförsörjningen skall förbli ungefärligen den nuvarande. Riksbanken förutsättes alltså allttjämt skola överta myntverkets hela produktion, distribuera denna till region- och kassakontor samt vid samtliga kontor tillhandahålla och mottaga mynt. Strävan skall dock vara att i görligaste mån befrämja en myntcirkulation utanför riksbanken.

Fullmäktige har vidare uttalat sig för att såväl nytilverkad mynt som i riksbanken uppräknade mynt skall tillhandahållas i tuber. Tuberna skall i sin tur infogas i ett förpackningssystem, där de största förpackningarna skall kunna lagras och transporteras på pallar. För det mervärde som tubförpackningarna representerar skall ingen avgift uttas för den del av myntutströmningen som svarar mot nettoökningen av myntomloppet. För den del av riksbankens myntutströmning som svarar mot i riksbanken inväxlade mynt skall emellertid tubförpackningarna avgiftsbeläggas.

Fullmäktige har i övrigt instämt i utredningens uttalanden om att riksbankskontoren bör medverka till att lokal clearing ordnas mellan penninginstitut som har överskott respektive underskott på mynt i syfte att begränsa antalet mynttransporter.

Myntutredningen har efter fullmäktiges principiella ställningstagande fortsatt sitt arbete med att utforma konkreta förslag. Utredningen beräknas avlämna sin slutrapport under sommaren 1985.

Riksbankens bokslut**Tillgångar, Mkr****Balans**

	1983	1984
Guld och utländska tillgångar		
Guld och valutareserv	32 153	33 744
Guld	1 168	1 168
Särskilda dragningsrätter i Internationella valutafonden	991	1 543
Reservposition i Internationella valutafonden	1 951	2 166
Lån till Internationella valutafonden	—	—
Utländska banker och värdepapper m. m., nettobelopp	28 043	28 867
Sveriges andel i Internationella återuppbyggnads- bankens grundfond, inbetalt belopp	375	375
Övriga	379	2
Inhemska tillgångar		
Statspapper och obligationer	35 315	64 542
Statsskuldväxlar och riksobligationer	20 759	19 502
Övriga statspapper	14 245	44 771
Övriga obligationer	311	269
Utlåning	13 690	1 363
Banker	13 064	546
Allmänheten	626	817
Skiljemynt	115	108
Checkar och postväxlar m. m.	11	59
Övriga	6	67
Summa	82 044	100 260

räkning

Skulder, Mkr

	1983	1984
Utländska skulder		
Nettotilldelning av särskilda dragningsrätter i Internationella valutafonden	1 998	2 064
Övriga	1 146	436
Inhemska skulder		
Utelöpande sedlar	42 719	46 520
Checkräkning	2 501	1 715
Staten	24	139
Banker	1 579	930
Övriga	898	646
Särskilda räkningar	4 502	12 953
Konton för investering m. m.	4 300	6 215
Särskilda investeringskonton	202	4 307
Likviditetskonto för företag	—	1 927
Exportdepositionskonton	—	504
Övriga	57	61
Värderegleringskonto för valutor	6 000	8 000
Värderegleringskonto för svenska statspapper	2 500	5 000
Eget kapital	20 621	23 511
Grundfond	1 000	1 000
Reservfond	500	500
Dispositionsfond	12 761	15 121
Övriga egna fonder	—	—
Reserverade vinstmedel	1	—
Årets resultat	6 359	6 890
Summa	82 044	100 260

Resultaträkning

Mkr

	1983	1984
Utländska rörelsen		
Ränteintäkter	2 284	2 519
Räntekostnader	- 185	- 182
Kursdifferenser	1 498	1 944
Övriga inkomster	1	7
Inhemska rörelsen		
Ränteintäkter av skattkamarväxlar och obligationer	5 009	6 135
Övriga ränteintäkter	1 284	919
Övriga räntekostnader	- 914	- 212
Övriga inkomster	29	6
Summa	9 006	11 136
Förvaltningskostnader		
Sedelkostnader	- 48	- 65
Personalkostnader	- 140	- 144
Övriga förvaltningskostnader	- 66	- 69
Summa	- 254	- 278
Resultat före bokslutsdisposition	8 752	10 858
<i>Bokslutsdisposition</i>		
Avsättning till värderegleringskonto för valutor	-1 500	-2 000
Avsättning till värderegleringskonto för svenska statspapper	-2 500	-2 500
Upp/nedskrivning av statspapper och obl.	1 607	532
Årets resultat	6 359	6 890

Kommentar till 1984 års bokslut

I riksbankens bokslut för år 1984 redovisas ett resultat på 6 890 mkr (6 359).

Riksbanken är inte ett vinstdrivande verk utan det överskott som uppkommer är en naturlig följd av riksbankens uppgifter som centralbank och sedelutgivande institution. Sedelutgivningen kan sessom en helt räntelös inlåning. Riksbankens övriga uppgifter som centralbank tar sig i riksbankens balansräkning framför allt uttryck i ett innehav av utländska valutor, den svenska valutareserven, ett innehav av svenska statspapper samt under vissa perioder en utlåning till de svenska affärsbankerna. Samtliga dessa tillgångar ger upphov till betydande ränteinkomster.

Utöver denna del av riksbankens rörelse förvaltar riksbanken medel på s k särskilda räkningar. Till dessa räknas medel på allmänna och särskilda investeringskonton samt likviditetskonton och exportdepositionskonton. Under 1984 har en betydande uppbyggnad av medel på dessa konton ägt rum. Vid ingången av 1984 fanns ca 4 miljarder kr på särskilda räkningar och vid årets slut var motsvarande belopp ca 13 miljarder kr. De inestående medlen på dessa konton balanseras av ett ökat statspappersinnehav. Detta har fått till följd att riksbankens balansomslutning ökat kraftigt.

Den *utländska rörelsens* ränteintäkter blev 1984 något större än året innan, 2 519 mkr mot 2 284 mkr.

Vid beräkning av bokföringskurserna för riksbankens utländska tillgångar och skulder tillämpas en princip som baseras på ett genomsnitt av marknadskurserna under de senaste sex månaderna. Framför allt på grund av den kraftiga kursuppgången för den amerikanska dollarn har riksbankens valutatillgångar under året skrivits upp med 2 038 mkr och de utländska skulderna med 94 mkr. Nettot härav, 1 944 mkr, redovisas under rubriken *utländska rörelser kursdifferenser*. Ett motsvarande belopp, 2 000 mkr, har avsatts till *värderegleringskonto för valutor*.

Riksbankens innehav av guld har – liksom under tidigare år – värderats till 6 190,08 kr/kg fint.

Inom den inhemska rörelsen uppgick *ränteintäkter av skattkammarväxlar och obligationer* till 6 135 mkr 1984 jämfört med 5 009 mkr året innan. Av dessa intäkter var drygt 1 miljard kr hänförliga till den ökning av balansomslutningen som genererats av tillväxten av särskilda räkningar. I tidigare bokslut har ränteintäkter från statsskuldväxlar redovisats vid den tidpunkt placeringen ägt rum. Mot bakgrund av en allt aktivare värdepappershandel har i stället den principen lagts fast att ränteintäkter bokförs vid inlösen/försäljning från 1985. I bokslutet 1984 har statsskuldväxelinnehavet den sista december upptagits till anskaffningsvärdet. Innehavet av riksobligationer har värderats efter samma principer som gäller för övriga obligationer, dvs värdering sker mot bakgrund av obligationernas återstående löptid. Den återstående löptiden för riksbankens samlade obligationsinnehav har förkortats.

Till följd av ovan nämnda förändringar har innehavet av statspapper och obligationer skrivits upp med 532 mkr. Beloppet redovisas under rubriken *uppskrivning/nedskrivning av statspapper och obligationer*.

Riksbankens innehav av statsskuldväxlar, riksobligationer och andra statliga marknadspapper har fortsatt att öka till följd av att den oprioriterade andrahandsmarknaden har ökat i storlek. För att balansera detta innehav har 2 500 mkr avsatts till *värderegleringskonto för svenska statspapper*.

Övriga inhemska ränteintäkter om 919 mkr ugörs till övervägande del av ränteintäkter på riksbankens utlåning till affärsbankerna.

Inhemska räntekostnader utgörs bl a av ersättning till affärsbankerna för kassakravsmedel. Utöver dessa kostnader kommer de räntekostnader som fr o m 1984 betalas för medel på likviditetskonton och exportdepositioner och som uppgick till 52 mkr.

Övriga inkomster uppgår till 6 mkr. Av dessa avser 3 mkr inkomster av affärsverksamhet i kassarörelsen under 1984.

Förvaltningskostnaderna uppgår till 278 mkr. Sedelkostnaderna har år 1984 uppgått till 65 mkr. Ökningen jämfört med 1983 beror framför allt på utvecklingskostnader för den nya 500-kronorssedeln samt på höjda priser på sedelpapper. Personalkostnaderna ökade med 4 mkr. Ökningen i övriga förvaltningskostnader beror främst på ökade investeringar, dels i fastigheter, dels i maskiner för sortering av sedlar, slutligen dels i ADB-utrustning.

Inom linjen har förts riksbankens fastigheter, aktierna i AB Tumba bruk, aktier i Banken för internationell betalningsutjämnning, obligationer tillhörande fonden för riksbankens pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne till ett nominellt värde om 26,6 mkr samt riksbankens mynt och medaljsamling och lån till riksbankspersonalens semesterförening.

Förslag till disposition av riksbankens resultat för år 1984, m m

Fullmäktige föreslår att 1984 års resultat – 6 889 704 979 kr – disponeras enligt följande (1983 års uppgifter inom parentes):

Arsresultat	6 889 704 979	(6 359 646 419)
Inleverans till statsverket	5 000 000 000	(4 000 000 000)
Överföring till dispositionsfond	1 889 704 979	(2 359 646 419)

Riksbankens årsresultat uppgår till 6 890 mkr, vilket är en ökning med 531 mkr jämfört med föregående år. År 1983 uppgick inleveranserna till 4 000 mkr. För år 1984 föreslås en höjning till 5 000 mkr. Den höjda inleveransen motiveras av den kraftiga ökningen av medel på särskilda räkningar.

I samband härmed vill fullmäktige även föreslå följande. Enligt lagstiftningen om avsättningar på investeringskonton, likviditetskonton m m skall insättningar ske på konton i riksbanken. Dessa medel redovisas över riksbankens balansräkning och vinsterna därav på vinst- och förlusträkningen trots att de inte är att betrakta som en del av riksbankens egentliga rörelse. Det nettoöverskott som uppstår på dessa medel och som 1985 blir betydande bör enligt fullmäktiges mening i sin helhet inlevereras till statsverket. För att snabbare återföra riksbankens avkastning på dessa medel föreslår fullmäktige att kvartalsvisa inbetalningar görs till statsverket fr o m år 1985 i månaderna april, juli, oktober och januari. Som grund för dessa inbetalningar upprättas kvartalsvisa resultaträkningar. Det slutliga bokslutet och dispositionen av riksbankens resultat för den totala rörelsen skall dock även framdeles göras en gång per år enligt nuvarande praxis. För 1985 bör de ovan föreslagna inbetalningarna – schablonmässigt beräknade – uppgå till 0,5 miljarder kr per kvartal.

Förvaltningsåtgärder

I detta avsnitt redovisas under året vidtagna organisatoriska förändringar inom riksbanken samt vissa administrativa åtgärder. Vidare lämnas en sammanställning av under året avgivna remissyttranden.

Riksbankens organisation

Huvudkontoret

Riksbankens kreditpolitiska verksamhet handhades tidigare av kreditpolitiska avdelningen och kapitalmarknadsavdelningen. Kapitalmarknadsavdelningen svarade då främst för den operativa verksamheten såsom tex penningmarknadsoperationer, statsskuldsfinansiering och övrig verksamhet för värdepappersmarknaden medan den kreditpolitiska avdelningen främst svarade för institutionell bevakning samt kreditpolitiska styrmedel. Bevakning av vissa institutioner, såsom mellanhandsinstitutet och försäkringsbolagen. ålåg dock kapitalmarknadsavdelningen.

I syfte bla att dra klarer gränser mellan olika arbetsuppgifter har fullmäktige under året beslutat ersätta kreditpolitiska avdelningen och kapitalmarknadsavdelningen med kreditmarknadsavdelningen och fondavdelningen. Kreditmarknadsavdelningen svarar för statistisk bevakning samt analys av samtliga institut på kreditmarknaden. Avdelningen handhar också tillämpningen av de kreditpolitiska styrmedlen. Fondavdelningen svarar för operationella och finansiella frågor rörande penning- och värdepappersmarknaden samt statsupplåningen. Genom den i december 1984 fastlagda verksamhetsplaneringen för år 1985 kommer fondavdelningen att tillföras depositafunktionen inom bankavdelningen. Därigenom kommer frågor rörande riksbankens värdepappersportfölj att sammanföras till en avdelning.

Under 1984 har, i enlighet med den i januari detta år fastlagda verksamhetsplaneringen, ekonomiska avdelningens analys- och utredningsresurser förstärkts genom att fem tjänster som ekonomer inrättats. Avsikten är att långsiktigt förstärka kunskapen inom områden som är väsentliga för riksbankens ekonomisk/politiska verksamhet. I den för år 1985 fastlagda verksamhetsplaneringen fortsätter detta utbyggnadsarbete genom inrättande av ytterligare en tjänst som ekonom på avdelningen. Inom utrikesavdelningen har, på grund av en allt aktivare investeringspolitik, under år 1984 inrättats en tjänst med speciell inriktning att handha valutareservens placering. Rekrytering till denna tjänst pågår.

För att avlasta avdelningschefen på valutaavdelningen har under året inrättats en tjänst som biträdande avdelningschef.

Den regionala organisationen

Den 1 januari 1984 trädde riksbankens nya regionala organisation i kraft. Övergången till den nya organisationen har inneburit mycket stora förändringar för riksbankens personal. Under året har arbetet med förhandling om och tillsättning av tjänster i den nya organisationen slutförts.

Under året har fullmäktige fattat beslut om att avveckla verksamheten vid kontoren i Kristianstad (per utgången av augusti 1984) och Karlskrona (per utgången av december 1984). Den 1 oktober 1984 öppnades en ny sedeldepå i

Karlskrona. Karlskrona är den andra orten där försöksverksamhet med sedeldepå skall bedrivas. Från ingången av 1985 kommer riksbanken att bedriva verksamhet utanför Stockholm på 24 orter varav två platser med sedeldepåer. Riksdagens beslut har därmed genomförts ett år tidigare än beräknat. Huvuddelen av den personalminskning inom kassarörelsen och låneverksamheten som beräknades följa av riksdagens beslut i mars 1983 har redan skett.

I samband med nedläggning av verksamheten vid kontoren i Kristianstad och Karlskrona beslöt riksbanken att säga upp den personal som inte önskade omplacering till annat riksbankskontor. I Kristianstad har dock samtliga genom medverkan av SAMN eller på eget initiativ erhållit annan anställning. I Karlskrona saknar ett fåtal fn annan anställning.

Fullmäktige har under året fastställt en ny arbetsordning för banken. Till skillnad från tidigare är denna gemensam för huvudkontoret och den regionala organisationen.

Verksamhetsplanering

Inför 1985 har verksamhetsplaneringen i riksbanken bedrivits delvis på ett nytt sätt. Strävan har varit att redovisa en helhetsbild av riksbankens förvaltning. Till skillnad mot tidigare år omfattar verksamhetsplaneringen nu såväl resurser för personal som för ADB, utbildning, sedelframställning och underhåll av riksbankens fastigheter. Härigenom täcks ca 80 % av de beräknade förvaltningskostnaderna för 1985. Arbete pågår för att finna former och rutiner för en budgetering av samtliga förvaltningskostnader. Med den form för riksbankens verksamhetsplanering som nu används och de intentioner som riksbanken har, bedömer fullmäktige att de önskemål som framförts från finansutskottets sida om större insyn i riksbankens förvaltning kan tillgodoses.

Fullmäktige fastställde i december 1984 verksamhetsplaneringen för det kommande året. Som underlag redovisades då sex olika delplaner: Personalbehov vid huvudkontoret, Personalbehov i den regionala organisationen, Utbildning, Administrativ utveckling, Sedelframställning samt Underhåll av fastigheter.

Under den senaste fem-årsperioden har rationaliseringar genomförts på många områden av riksbankens verksamhet. Den mest omfattande är givetvis övergången till en ny regional organisation. Under perioden har nya uppgifter tillkommit och andra avskaffats. Totalt har personalstaten i årsarbetskrafter under denna period minskat.

Riksbankens personal

Nedan lämnas uppgifter om antalet anställda, den faktiska bemanningen och personalstaten fördelad på personalkategorier. Med personalstaten avses det av fullmäktige fastställda antalet årsarbetskrafter. Den faktiska bemanningen anger antalet tjänstemän omräknat till årsarbetskrafter.

	Antal anställda tjänstemän		Faktisk bemanning Årsarbetskrafter		Personalstat Årsarbetskrafter	
	dec -83	dec -84	dec -83	dec -84	dec -83	dec -84
<i>Huvudkontoret</i>						
Direktion och avdelningschefer	13	15	13	15	15	15
Handläggande personal i övrigt	202	215	195	207	200	228
Biträdespersonal ¹	295	282	274	259	287	264
Summa huvudkontoret	510	512	482	481	502	507
<i>Regionkontoren</i>						
Handläggande personal	91	62	89	62	111	65
Biträdespersonal ¹	398	411 ²	351	362 ²	397	366
Summa regionkontoren	489	473	440	424	508	431
Totalt	999 ³	985 ⁴	922	905	1 010	938

¹ Riksbanksassistenter, expeditiönsassistenter m fl.

² Inklusive 41 tillfälligt anställda för sedelräkningsarbete.

³ Exklusive 46 tjänstemän som var tjänstlediga.

⁴ Exklusive 44 tjänstemän som är tjänstlediga.

Investeringar

Sedelsorteringsmaskiner

Fullmäktige behandlade i juli ett förslag till investeringsprogram för sedelsorteringsmaskiner i syfte att rationalisera sedelhanteringen. I anledning av förslaget beslöt fullmäktige att för en kostnad om ca 13 mkr införskaffa 13 sedelsorteringsmaskiner av märket Giesecke & Devrient ISS 300, en maskintyp riksbanken haft goda erfarenheter av. Vid behandlingen av verksamhetsplaneringen för år 1985 beslöt fullmäktige att införskaffa ytterligare fyra sedelsorteringsmaskiner av denna typ. Genom denna komplettering torde nyanställning av personal inom sedelhanteringen kunna undvikas trots ökad sedelströmning.

Datorutrustning

För att öka riksbankens datorkapacitet har fullmäktige beslutat ersätta den äldsta stordatorn med två nya datorer av märket Burroughs A 9 till en kostnad om ca 14,5 mkr. För att minimera skador vid t ex en brand har en ny datorhall inrett för de nya datorerna till en kostnad om 1,5 mkr. Då några av riksbankens datasystem är mycket känsliga för stillestånd samt då antalet strömavbrott påtagligt ökat under senare år, har fullmäktige vidare beslutat installera ett reservkraftaggregat till datorerna. Kostnaden härför har uppgått till 1,6 mkr.

Riksbankens fastigheter

Fullmäktige fastställde 1983 en preliminär huvudplan för förnyelse av region- och kassakontorens lokaler. Denna innebar att fram till 1990 skulle 13 riksbankskontor erhålla nya eller ombyggda lokaler. Den totala investeringskostnaden beräknades till uppskattningsvis 250–300 mkr i 1983 års penningvärde. Huvudplanen har i princip följts under 1984, dock att planeringen senarelagts beträffande några kontor på grund av att osäkerhet råder om den framtida sedelinströmningen, övergång till maskinell sedelsortering samt förskjutningar mellan kontoren i fråga om deras andelar av sedelinströmningen.

Under 1984 har följande investeringar skett beträffande riksbankens fastigheter.

Tomter har förvärvats i Karlstad, Växjö och Örebro samtidigt som fastigheterna i Karlstad och Kristianstad avvecklats. Beslut har fattats om ombyggnad av kontoren i Härnösand och Falun till en beräknad kostnad om 24 respektive 21,1 mkr samt om nybyggnad i Växjö till en beräknad kostnad om 26,7 mkr allt beräknat på prisnivån i juli 1984. I Falun och Växjö kommer yta att finnas disponibel för uthyrning.

Remissyttranden avgivna av fullmäktige under år 1984

19.1, § 2. Betänkandet Kreativ finansiering (SOU 1983:59).

19.1, § 3. Betänkandet Värdepappersmarknaden (SOU 1984:2) jämte en promemoria med förslag till ändringar i börslagstiftningen.

26.1, § 6. Ansökan från PKbanken om tillstånd att förvärva ytterligare aktier i PK Cristiania (Hong Kong) Ltd.

26.1, § 7. Ansökan från Sundsvallsbanken om tillstånd att förvärva aktier i ett planerat bolag med firman Sundsvallsbanken North America, Inc.

23.2, § 2. Skrivelse från bankinspektionen om ändring av 2 § lagen (1979:749) om Stockholms fondbörs m.m.

8.3, § 3. Skrivelser om ändring av 16 och 25 §§ fondkommissionslagen (1979:748).

8.3, § 4. Ansökan från Banque Worms, Paris, om tillstånd att öppna representationskontor i Stockholm.

8.3, § 5. Ansökningar från Fellesbanken A.S., Norge, och Sparbankernas Central-Aktie-Bank, Finland, om tillstånd att öppna ett gemensamt representationskontor i Stockholm.

15.3, § 2. Delbetänkandet svenska kyrkans fond (SOU 1983:66).

15.3, § 3. Ansökan från Sundsvallsbanken om tillstånd att förvärva aktier i Sundsvallsbankens Fondförvaltning AB.

22.3, § 2. Ansökan från Banque Parisbas, Paris, om tillstånd att öppna representationskontor i Stockholm.

22.3, § 3. Ansökan från The Sumitomo Bank, Limited, Tokyo, om tillstånd att öppna representationskontor i Stockholm.

29.3, § 2. Motion 1983/84:692 om bankinspektionens kompetensområde m.m.

5.4, § 2. Promemorian Bättre samordning på skatte- och valutaområdet – förbättrad valutakontroll (Ds Ju 1983:20).

26.4, § 2. Ansökan från Skaraborgsbanken om tillstånd att förvärva aktier i Nordic Representatives Ltd, London.

26.4, § 3. Ansökningar från Svenska Handelsbanken om tillstånd dels att förvärva aktier i en planerad bank i Singapore, dels att förvärva ytterligare aktier i Svenska International Ltd. London.

10.5, § 2. Ansökan från Wermlandsbanken om tillstånd att förvärva aktier i en planerad bank i Oslo.

10.5, § 3. Ansökan från Götabanken om tillstånd att förvärva aktier i en planerad bank i London.

10.5, § 4. Förslag till ändring av 19 § förordningen (1979:996) för Stockholms fondbörs.

10.5, § 5. Promemoria angående styrelseordförande i affärsbank (Ds Fi 1984:5).

24.5, § 2. Ansökan från SveaBanken om stadfästelse av ändringar i bolagsordningen.

7.6, § 2. Ansökan från SveaBanken om tillstånd att förvärva aktier i ett planerat fondbolag.

14.6, § 2. Långtidsutredningen 1984 (SOU 1984:4).

14.6, § 3. Ansökan från Aktiv Placering AB om tillstånd att förvärva aktier i ett planerat dotterbolag i London.

14.6, § 9. Ansökan från Skandinaviska Enskilda Banken om tillstånd att förvärva ytterligare aktier i Industrialiseringsfonden AB. Helsingfors.

28.6, § 2. Ansökan från Götabanken om tillstånd att förvärva av Merkantil Leasing AB och Merkantil Factoring AB utgivna garantifondbevis och förlagsbevis.

12.7, § 2. Ansökan från Kansallis-Osake-Pankki, Helsingfors, om tillstånd att öppna representationskontor i Stockholm.

26.7, § 2. Ansökningar från Skaraborgsbanken, Skånska Banken, Sundsvallsbanken, Uplandsbanken, Wermlandsbanken och Östgötabanken om tillstånd att förvärva aktier i ett aktiebolag vars ändamål bl.a. skall vara att administrera provinsbankernas aktiefonder.

26.7, § 3. Ansökan från Svenska Handelsbanken om tillstånd att förvärva aktier i ett helägt finansbolag med firma AB Värdepappersfinansiering.

26.7, § 4. Ansökan från Skandinaviska Enskilda Banken om tillstånd att förvärva ytterligare aktier i Aktiv Placering AB.

26.7, § 5. Ansökan från PKbanken om tillstånd att förvärva ytterligare aktier i PKfonder Administrations Aktiebolag.

26.7, § 6. Ansökan från Sparbankernas Inteckningsaktiebolag, Spintab, om godkännande av ändring i bolagsordningen.

26.7, § 7. Ansökningar från SPAFI Sparbankernas Fastighetsfinansieringsaktiebolag och Sparbankernas Jordbrukskreditaktiebolag om godkännande av ändring av respektive bolags bolagsordning.

26.7, § 8. Ansökningar från PKkredit Aktiebolag, Göteborgs Intecknings Garanti Aktiebolag Gigab, Svensk Fastighetskredit Aktiebolag, SPAFI Sparbankernas Fastighetsfinansieringsaktiebolag, Sparbankernas Jordbrukskreditaktiebolag, SPINTAB Sparbankernas Inteckningsaktiebolag, Svenska Intecknings Garanti Aktiebolag Sigab, Svensk Bostadsfinansiering Aktiebolag BOFAB och Agro Kredit Aktiebolag om tillstånd till fortsatt verksamhet efter utgången av år 1984.

23.8, § 2. Betänkandet Adelmetallkontroll? (Ds I 1984:11).

23.8, § 3. Ansökan från Skandinaviska Enskilda Banken om tillstånd att förvärva aktier i ett nybildat bolag i USA.

23.8, § 4. Ansökan från Skandinaviska Enskilda Banken om tillstånd att förvärva ytterligare aktier i Banque Marocaine du Commerce Extérieur, Marocko.

23.8, § 5. Delbetänkandet Vidgat samarbete mellan myndigheter på skatte- och avgiftsområdet – Förbättrad information till företag (Ds Ju 1984:4).

6.9, § 2. Betänkandet Svensk sydafrikapolitik (SOU 1984:52).

6.9, § 3. Betänkandet Handla med tjänster (SOU 1984:33).

6.9, § 4. Promemorian Marginella expensionsstöd – ekonomiska och administrativa effekter (Ds Fi 1984:12).

6.9, § 5. Promemorian Bosparande för ungdomar – En ny sparform inom allemanssparandet (Ds Fi 1984:11).

20.9, § 3. Ansökan från Aktieselskabet Kjøbenhavns Handelsbank om tillstånd att öppna representationskontor i Stockholm.

20.9, § 4. Ansökningar från Skandinaviska Enskilda Banken och Skånska Banken om tillstånd att förvärva ytterligare aktier i Scandinavian Bank Ltd, London.

20.9, § 5. Framställning från Fjärde AP-fonden om överföring av medel från första-tredje AP-fonderna.

20.9, § 6. Ansökan från AB Industrikredit om godkännande av ändringar i bolagsordningen.

20.9, § 7. Ansökan från Kommunlåneinstitutet AB om godkännande av ändringar i bolagsordningen.

4.10, § 2. Skrivelse från Konungariket Sveriges Stadshypotekskassa angående ökning av kassans upplåningsrätt.

11.10, § 3. Statens vattenfallsverks anslagsframställning för budgetåret 1985/86, avsnitt 3.6.2.

18.10, § 2. Ansökan från Sparbankernas Bank om tillstånd att förvärva aktier i Banque Nordeurope S.A., Luxemburg.

18.10, § 3. Framställning från Svenska Handelsbanken om tillstånd att förvärva aktier i en planerad bank i Norge.

25.10, § 2. Skrivelse från EKN-Exportkreditnämnden med förslag om avskaffande av u-garantier, m. m.

25.10, § 3. Skrivelse från Svenska Försäkringsbolags Riksförbund och Folksam angående tillämpningen av reglerna om allmän placeringsplikt i lagen om kreditpolitiska medel.

8.11, § 2. Bostadskommitténs delbetänkande (SOU 1984:34, 35 och 36).

8.11, § 3. Framställning från Sparbankernas Bank om tillstånd att förvärva aktier i SPABO Sparbankernas Bostadsfinansieringsaktiebolag.

22.11, § 2. Banklagsutredningens slutbetänkande Ny banklagstiftning; Bankrörelselag (SOU 1984:26), Bankaktiebolagslag (SOU 1984:27), Sparbankslag (SOU 1984:28) och Föreningsbankslag (SOU 1984:29).

22.11, § 3. Betänkande Samordnad kärnavfallshantering – Planering, tillsyn och finansiering (SOU 1984:76).

29.11, § 3. Ansökan från Göteborgs bank om tillstånd att få förvärva aktier i ett planerat bolag i USA.

29.11, § 4. Försvarets rationaliseringsinstituts rapport nr 3/1984 Ledningen av det civila försvaret.

6.12, § 2. Ansökan från Sundsvallsbanken om tillstånd att förvärva ytterligare aktier i Dow Scandia Holdings Ltd, London.

6.12, § 3. Delbetänkandet Utländska banketableringar i Sverige (Ds Fi 1984:20).

13.12, § 2. Promemorian Kreditgivning och ekonomisk brottslighet avgiven av kommissionen mot ekonomisk brottslighet.

20.12, § 3. Skrivelse från bostadsstyrelsen om förtida inlösen av lån.

Riksbankens pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne

Som ett led i celebrerandet av riksbankens 300-årsjubileum instiftade banken ett pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne. Priset skall årligen utdelas såsom belöning till den som inom ekonomisk vetenskap utfört ett arbete av den framstående betydelse, som avses i Alfred Nobels den 27 november 1895 upprättade testamente. Priset utdelas av Kungliga Vetenskapsakademien enligt de grunder, som gäller för utdelandet av de genom testamentet instiftade Nobelprisen och prisbeloppet överensstämmer med det för dessa pris fastställda beloppet.

Riksbankens pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne utdelades år 1984 till professor Sir Richard Stone, University of Cambridge, Storbritannien, för att han gjort banbrytande insatser vid utvecklande av system för nationalräkenskaper och därigenom radikalt förbättrat underlaget för empirisk ekonomisk analys.

Riksbankens jubileumsfond

Riksbankens jubileumsfond tillkom genom en riksbankens donation till hugfästade av riksbankens 300-årsjubileum. Fondens syfte är att främja och understödja till Sverige anknuten vetenskaplig forskning. Den ursprungliga donationen utgjordes av värdepapper till ett bokfört värde om 250 mkr. Därefter har ytterligare värdepapper till bokfört värde om sammanlagt 200 mkr tillförts fonden. Fondens värdepapper förvaltas av riksbanken som tillgodogör fonden avkastningen.

För år 1984 uppgick den till fonden överförda avkastningen till 55,2 mkr.

För en närmare redogörelse för fondens verksamhet och ekonomi hänvisas till den verksamhetsberättelse fondens styrelse årligen avger till riksdagen.

Valutastyrelsens berättelse

Till fullmäktige i Sveriges riksbank

Valutastyrelsen får härmed avge verksamhetsberättelse för år 1984.

Valutaregleringens författningsmässiga grund är valutalagen (1939:350) och valutaförordningen (1959:264). Dessa kompletteras av riksbankens föreskrifter om tillämpning av valutaförordningen (RBFS, serie B). Förordnande om fortsatt reglering får meddelas för ett år i taget. Så har senast skett t. o. m. 30 juni 1985.

Valutaförordningens bestämmelser har utformats som en serie allmänna förbud mot betalningar till och från utlandet samt vissa andra utlandstransaktioner. Från förbuden kan riksbanken meddela dispens, generellt eller på ansökan i enskilt fall. Redan i valutaförordningen har dock löpande betalningar och normala leverantörskrediter undantagits från förbuden. Dessa betalningar omfattar omkring 80 % av Sveriges totala betalningar till och från utlandet. Valutaregleringen kan därför sägas i praktiken omfatta endast kapitalbetalningarna mellan Sverige och utlandet. För en del av dessa har riksbanken meddelat generella dispenser.

Under 1984 gjordes endast mindre ändringar i valutalagen och valutaförordningen. Det gäller vissa redaktionella ändringar i 12 § och 15 § valutalagen samt i 20 § valutaförordningen. Förordningen tillfördes dessutom 9a §, som rör betalning i samband med varuexport. Innehållet i denna nya paragraf behandlas utförligare under rubriken Övriga ändringar i valutaföreskrifterna 1984, sid 46.

I det följande redogörs för ändringar under året i riksbankens föreskrifter. I anslutning därtill beskrivs översiktligt regler och praxis inom några av valutaregleringens huvudområden.

Administration

Riksbankens befogenheter enligt valutaregleringen utövas av valutastyrelsen. I valutastyrelsens avgörs ärenden rörande valutaföreskrifterna samt tillståndsärenden, som rör principfrågor eller av annan anledning är av stor betydelse. Valutadirektionen förbereder ärenden som skall avgöras av valutastyrelsen och beslutar i viktigare ärenden. Beträffande valutastyrelsens och valutadirektionens sammansättningar, se sid 48.

Under året har ca 31 000 ansökningar och andra ärenden handlagts på valutaavdelningen. Det innebär en minskning från föregående år med 7 000 ärenden. Detta är till övervägande del resultat av den förenkling på resevalutaområdet som beslöts 1983 och infördes den 1 januari 1984. De nya bestämmelserna innebär att prövning av resevalutaärenden praktiskt taget helt delegerats till valutabankerna och att tillstånd från riksbanken endast undantagsvis erfordras.

Antalet anställda på valutaavdelningen har under 1984 uppgått till omkring 100 personer. Därmed har personalstyrkan antalsmässigt i stort sett varit oförändrad under de tre senaste åren. Förenklingen på resevalutaområdet har inte gett synligt utslag i personalstyrkan. Detta beror på att andra i de enskilda fallen mera krävande ärenden blivit fler och mer komplexa.

Valutaregleringen 1984

Direkta investeringar

Direkt investering i utlandet kräver tillstånd från riksbanken. Tillstånd ges alltid efter äkthetskontroll med undantag för vissa investeringar i finansiella företag. Det ställs dock normalt krav på att finansieringen sker genom upplåning i utländsk valuta och att lånet har en löptid av genomsnittligt minst fem år.

För vissa slag av investeringar görs undantag från upplåningskravet. Det gäller investering som understiger en miljon kronor och investering i land, som är huvudmottagare av svenskt utvecklingsbistånd. Det gäller också investering i försäljningsföretag, som i betydande omfattning säljer svenska varor.

Även i några andra sammanhang kan undantag från krav på upplåning i utlandet göras, i första hand i samband med investering i de nordiska länderna.

Tillstånd till utländsk direkt investering i Sverige ges alltid. Upp till hälften av det erforderliga beloppet kan få lånas inom landet. Finansiering genom lån i Sverige medges dock till hela beloppet, när det gäller rörelsekapital eller investering upp till fem mkr.

Finansiell upplåning i utlandet

Föreskrifterna om finansiell upplåning i utlandet har ändrats i flera omgångar under de senaste två åren. Syftet har varit att undanröja hinder för svenska företag och kommuner att låna utomlands. Redan i mars 1983 hade bestämmelsen upphävts att kommuner (utom de största) och kommunägda företag endast tillåts låna i utlandet genom sina låneinstitut. Ändringen innebar att även dessa låntagarkategorier kunde få ta lån i utländsk valuta direkt i utlandet eller via valutabank.

I februari 1984 beslöt valutastyrelsen att sänka kravet på minsta genomsnittliga löptid för företags och kommuners finansiella upplåning i utlandet, för andra ändamål än finansiering av direkt investering i utlandet, från fem till två år. Endast nya lån berördes av beslutet, varför återbetalningsreglerna för tidigare upplåning inte påverkades. Beslutet gällde även den vidareutlåning till företag som får göras av valutabank. Den genomsnittliga löptiden skulle, som tidigare, vara minst fem år för lån avsedda att finansiera direkta investeringar i utlandet.

I maj upphävdes kravet att företags och kommuners lån tagna direkt i utlandet normalt skulle överstiga motvärdet av tio mkr. Detta innebar att företag och kommuner på ansökan kan få tillstånd att ta upp lån direkt i utlandet oavsett beloppets storlek. Vidare avskaffades de begränsningar som gällt för finansieringsföretag att få tillstånd att ta upp lån i utlandet och för upplåning för förvärv i kapitalplaceringssyfte av fastigheter, värdepapper

och andra tillgångar samt för finansiering av bostads- och fritidshus.

Härefter återstår inga hinder för företag och kommuner att få tillstånd att ta upp finansiella lån i utlandet i utländsk valuta för användning i Sverige, bortsett från kravet att den genomsnittliga löptiden skall vara minst två år.

Beträffande tillstånd till förtida inlösen av lån i utländsk valuta tillämpas en fortsatt restriktiv praxis. Anledningen till detta är att det av betalningsbalansskäl är angeläget att motverka en snabbare återbetalning av utestående utlandslån. Förtidsinlösen medges som regel endast under förutsättning att låntagaren i stället för det inlösta lånet tar ett nytt lån i utländsk valuta på minst samma genomsnittliga löptid som det återbetalade lånets återstående genomsnittliga löptid. I övriga fall är riksbanken mycket restriktiv och tillåter förtida inlösen endast under vissa särskilt angivna förutsättningar.

Kommersiella krediter

Bestämmelserna i valutaregleringen är – och har sedan länge varit – liberala vad gäller finansiering i utlandet av svensk export och import av varor och tjänster. Sålunda lämnar riksbanken som regel tillstånd till svensk exportör att i utlandet uppta lån i utländsk valuta för att finansiera egen leverantörs-kredit vid förestående varuexport och till svensk importör för att finansiera förestående varuimport. Motsvarande bestämmelser gäller för finansiering av transitohandel samt för export och import av tjänster.

Om kredittiden inte överstiger sex månader kan utlandsfinansiering via valutabank av varuexport och varuimport ske utan att exportören respektive importören behöver söka riksbankens tillstånd. I stället kan företagen vända sig direkt till valutabankerna, vilka för detta ändamål fått generella tillstånd från riksbanken att ta upp lån i utländsk valuta i utlandet för vidareutlåning till företag.

I samband med större order kan svensk exportör även få tillstånd att låna i utlandet i utländsk valuta för att finansiera sina upparbetningskostnader.

Den kreditgivning som AB Svensk Exportkredit bedriver med statligt stöd sker med generell dispens från riksbanken.

Övriga ändringar i valutaföreskrifterna 1984

Mars

De allmänna import- och exportförbuden som varit i kraft sedan 1947 respektive 1950, upphörde att gälla den 31 mars. Vissa grundbestämmelser om in- och utförsel av varor har i stället samlats i förordningen (1984:53) om *import- och exportreglering*. På valutaområdet har detta medfört att valutaförordningen tillförts en paragraf, 9a §, i vilken föreskrivs att vederlag i form av betalning ska utgå för varor som utförs ur riket, om inte riksbanken medger annat. I föreskrifterna har med anledning därav införts dels p 1:16a, dels bilaga 9, som innehåller en förteckning över generella undantag från kravet på vederlag. Den nya ordningen innebär bl. a. att ansvaret i detta sammanhang förts över från kommerskollegium till riksbanken. I sak har dock ingen förändring skett.

Maj

Även andel i svensk aktiefond skall räknas till värdepapper.

Riksbanken har sedan några år normalt på ansökan av företaget i fråga medgivit försäljning till utlandet av i Sverige börsnoterade svenska aktier under förutsättning att det kan antas att försäljningen kommer att medföra fördelar för dess kapitalförsörjning eller export. Denna praxis togs in i föreskrifterna.

Juni

Fondkommissionär, som inte är valutabank, skall fr. o. m. den 1 januari 1985 ha riksbankens tillstånd för att få medverka vid värdepapperstransaktioner med utlandet.

Augusti

Valutahandelstillståndet för valutabanker från 1969 reviderades. Det nya valutahandelstillståndet, som gäller fr. o. m. den 1 oktober 1984, tar i större utsträckning än det tidigare hänsyn till de ökade riskerna i valutahandeln, bl.a. genom att två nya typer av limiter införs. Vidare syftar det nya tillståndet till att underlätta valutamarknadens funktion genom att tillåta bankerna att ha en negativ avistaposition i utländsk valuta.

September

Generella bestämmelser infördes om förräntning av svenska biståndsmedel som utbetalas till internationella biståndsorgan och utvecklingsländer men kvarstår i Sverige.

Valutastyrelsens sammansättning 1984-12-31

<i>Ledamöter</i>	<i>Suppleanter</i>
Kurt Eklöf, ordförande vice riksbankschef	Lars Nyström bankokommissarie
Olle Göransson, vice ordförande bankofullmäktig	Johan Gernandt suppleant för bankofullmäktig
Hans Lundström riksbanksdirektör	Åke Gustafsson riksbanksdirektör
Erik Åsbrink statssekreterare finansdepartementet	Kurt Malmgren rättschef finansdepartementet
Claes-Göran Källner direktör Svenska Bankföreningen	Bengt-Göran Löwenthal direktör Svenska Bankföreningen
Lars Lidén direktör Esselte AB	Hans Möller direktör
Lennart Ribohn direktör AB Electrolux	Thomas Hagdahl direktör Sveriges Industriförbund

För ärenden rörande direkta investeringar i utlandet dessutom:

Berit Rollén statssekreterare arbetsmarknadsdepartementet	Stina Wahlström expeditionschef arbetsmarknadsdepartementet
Bert Ekström statssekreterare industridepartementet	Olle Stångberg tf departementsråd industridepartementet
Gösta Dahlström utredningssekreterare LO	Jan-Erik Moreau utredningssekreterare LO
Clas Nykvist utredningssekreterare TCO	Olle Hammarström utredningschef SIF

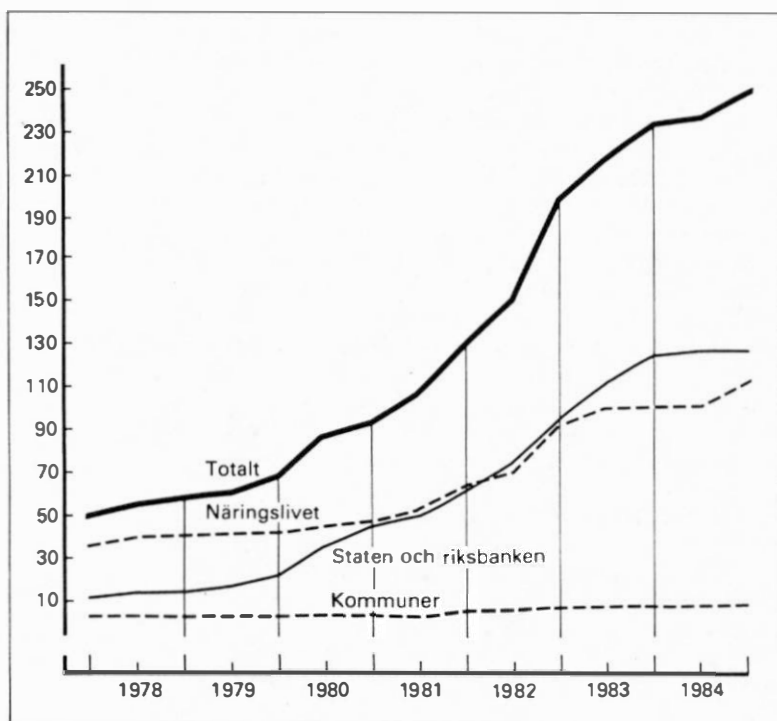
Valutadirektionens sammansättning 1984-12-31

Ledamöter: Kurt Eklöf, ordförande, Hans Lundström, vice ordförande, Åke Gustafsson, Lars Nyström och föredragande gruppchef (eller motsvarande)

Suppleanter: Nils Bjärtun och Jan Nipstad

Diagram 1. Utestående medel- och långfristiga utlandslån fördelade på sektorer

Stockuppgifter vid slutet av varje halvår. Miljarder kr

Statistisk redovisning

Tillståndsgivningens utveckling för vissa intressanta transaktionskategorier redovisas i tabellerna 1 och 3--9. Som komplettering till tillståndsstatisiken över medel- och långfristig upplåning i utlandet redovisas i Diagram 1 utestående lån samt i Tabell 2 en amorteringsplan för dessa lån. Tillståndsgivningen till försäljning av svenska aktier till utlandet, som ökat kraftigt under senare år, har möjliggjort en expanderande handel med utlandet. Denna handel redovisas i Tabell 10.

Tillståndsbelopp i utländsk valuta har omräknats till svenska kronor efter den kurs som gällde då tillstånden gavs. Uppgifter om faktiskt genomförda transaktioner återfinns i den av riksbanken redovisade betalningsbalansstatistiken.

Tillståndsgivningen till *medel- och långfristig upplåning i utlandet* fortsatte att trendmässigt öka under 1984 till 28,5 miljarder kr. Ökningen beror främst på att exportfinansieringen, dvs. huvudsakligen Svensk Exportkredits upplåning, åter ökade kraftigt efter en nedgång 1983. Riksbankens tillståndssiffror ger en långt ifrån fullständig bild av hur den medel- och långfristiga upplåningen i utlandet utvecklas. Den statliga utlandsupplåningen omfattas

inte av tillståndsgivningen. Under 1984 skedde en mycket kraftig statlig upplåning i utlandet som dock till stor del avsåg omstrukturering av den utestående lånestocken. Den statliga nettoupplåningen uppgick till endast 0,2 miljarder kr. under året. En del av den upplåning som sker via valutabank kräver inte heller tillstånd. Sådan upplåning uppgick till ca 2,5 miljarder 1984. Av det redovisade tillståndsbeloppet avser 30 % obligationslån och 70 % övriga lån. Den del av tillståndsbeloppet som avsåg lån i valutabank utgjorde 10,5 miljarder kr 1984 mot 7,7 miljarder kr 1983.

Den utestående medel- och långfristiga låneskulden som omräknats efter vid respektive årsslut gällande valutakurser, ökade med ca 15 miljarder kr. under 1984 till totalt ca 250 miljarder kr. Eftersom nettoupplåningen under året endast uppgick till ett par miljarder kronor beror skuldökningen nästan helt på valutakursförändringar, främst uppgången i dollarkursen.

De svenska företagens kortfristiga export- och importfinansiering i utländsk valuta sker i huvudsak i svensk bank. I mindre omfattning upptas krediter direkt i utländsk bank. Vid årsskiftet 1984/85 beräknas de svenska bankernas utestående krediter av detta slag ha uppgått till 41,5 miljarder kr. jämfört med 31,1 miljarder kr. vid föregående årsskifte. Företagens motsvarande krediter i utländska banker sjönk något till drygt 2 miljarder kr.

Krediter till svensk exportörs eller importörs utländske motpart eller dennes bank lämnas av valutabankerna och AB Svensk Exportkredit (SEK). Det gäller främst längre krediter vid leverans av kapitalvaror framför allt till u-länder och statshandelsländer. Tillstånd för valutabankerna att ge sådana krediter lämnades under 1984 med 2,3 miljarder kr. mot 2,8 miljarder kr. 1983. Krediterna avsågs till övervägande del bli refinansierade i utlandet. Krediter med löptider på fem år eller mer uppgick till 1,1 miljarder kr. Under det statsstödda systemet för exportkreditfinansiering lämnas krediter av AB Svensk Exportkredit och av valutabankerna med refinansiering hos SEK. Sådan kreditgivning som sker med dispens från riksbanken uppgick 1984 till ca 5 miljarder kr.

Tillståndsgivningen till *direkta investeringar i utlandet* har ökat mycket kraftigt under den senaste femårsperioden och uppgick till 15,0 miljarder kr. 1984. USA har under hela femårsperioden varit det dominerande mottagarlandet (med undantag för 1983 då Norge på grund av ett mycket stort enskilt tillstånd var största mottagarland). Även i övrigt är det OECD-länderna som är de klart största mottagarländerna av svenska direktinvesteringar i utlandet medan övriga länder endast mottar en mindre del, knappt 10 % 1984.

Av det totala tillståndsbeloppet 1984 avsåg drygt 40 % tillstånd till nyetableringar. Av det totala antalet tillstånd som uppgick till 2 179 avsåg 1 207 nyetableringar. Med nyetableringar avses här både nyförvärv av existerande bolag och nybildning av bolag. Av tillståndsbeloppet avsåg 67 % insatser i form av aktiekapital och resten lån m. m.

De uppgifter som lämnas här gäller direkta investeringar. Detta begrepp betecknar kapitaltillskott från moderbolag i ett land till hel- eller delägda bolag i annat land och är det begrepp som är av intresse i valutareglerings- och betalningsbalanssammanhang. Dotterbolaget kan finansiera sig genom en kapitalinsats från moderbolaget (direkt investering) men också med egna överskott och med egen upplåning. Sådan upplåning kan ske utan eller med borgen eller garanti från moderbolaget. Tillståndsgivningen till borgens- och garantiåtaganden, som till övervägande del avser lånegarantier, är betydande och redovisas i Tabell 6. För 1984 var tillståndsbeloppet 23,3 miljarder kr. och översteg klart de redovisade direktinvesteringstillstånden. För dotterbolagens upplåning utan säkerhet från moderbolagen krävs ej riksbankens

tillstånd och statistik över sådan upplåning kan därför ej redovisas.

Riksbanken lämnar också tillstånd till s. k. desinvesteringar, dvs. hemtagning av investeringskapital. Sådana desinvesteringar kan innebära dels försäljning av andelar i bolag, dels återbetalning av lån som tidigare bokförts som direkta investeringar (Tabellerna 7 och 9).

Tillståndsgivningen till *utländska direkta investeringar i Sverige* har stigit i måttlig takt under den senaste femårsperioden och uppgick till 2,8 miljarder kr. 1984. Finland har under de senaste åren blivit ett av de största investerarländerna. Andelen nyetableringar uppgick till 37 % av tillståndsbeloppet 1984. Antalet nyetableringar uppgick till 434 av det totala antalet tillstånd på 754. Tillstånd för lån från svenska kreditinstitut till utlandsägda bolag i Sverige mot borgen av utländska moderbolag och banker ingår ej i de redovisade tillståndsbeloppen för direkta investeringar i Sverige. Sådan tillståndsgivning uppgick till 1,8 miljarder kr. 1984.

En kraftig tillståndsgivning under de senaste åren till *försäljning av svenska aktier till utlandet* har möjliggjort en livlig handel med utlandet. Denna handel som 1983 resulterade i ett kraftigt exportöverskott på drygt 6 miljarder kr. svängde under början av 1984 och gav under det första kvartalet ett importöverskott på ca 600 mkr. En ny omsvängning under försommaren har därefter medfört en nettoförsäljning som totalt för året uppgick till 1,5 miljarder kr. Ett antal stora riktade emissioner till utlandet bidrog i hög grad till den stora nettoexporten 1983. Sådana emissioner har endast förekommit i mindre omfattning 1984.

Bland övrig tillståndsgivning märks en betydande ökning i tillståndsgivningen till emigrantersöverföringar. Efter en avsevärd ökning 1983 tredubblades tillståndsgivningen 1984 till 3,1 miljarder kr. Tillståndsgivningen till förvärv av rekreationsbostad i utlandet har legat stabilt kring 100 mkr under de senaste åren och uppgick 1984 till 123 mkr.

Tabell 1. Tillstånd till medel- och långfristig nyupplåning i utlandet
Mkr

	1980	1981	1982	1983	1984
Kommunupplåning	593	1 091	383	1 192	788
Finansiering av direkta investeringar i utlandet	2 437	3 097	4 011	8 389	5 490
Fartygsfinansiering	1 603	1 983	1 117	1 757	1 719
Exportfinansiering	1 253	5 235	12 596	6 138	11 955
Finansiering av import och transito					1 249
Kraftbolagens finansiering					884
Bankers förlagslån m. m.					3 160
Övrig upplåning ¹	4 717	5 669	7 033	5 364	3 282
Summa	10 603	17 075	25 140	22 840	28 527

¹Här ingår även lån som kan komma att användas till alternativa ändamål.

Anm. Uppgifterna avser tillstånd till nyupplåning, dvs. exklusive tillstånd avseende ersättningslån vid förtidsinlösen av tidigare upptagna lån.

Medel- och långfristig upplåning omfattar lån med en löptid på mer än ett år. Tabellen upptar inte tillstånd avseende bankers refinansiering av till utlandet lämnade lån eller utlandsägda företags lån från moderbolag eller koncernbolag. De sistnämnda räknas som utländska företags direkta investeringar i Sverige och redovisas i Tabell 8.

Tabell 2. Förfallande amorteringar på utestående medel- och långfristiga utlandslån

Miljarder kr

	Staten och riksbanken	Kommuner	Övriga	Krediter utan fastställd amorteringsplan	Totalt
1985	4,8	0,5	16,2		21,5
1986	11,2	0,8	17,9		29,9
1987	7,2	0,8	16,6		24,6
1988	9,9	1,1	15,6		26,6
1989	17,9	0,8	14,9		33,6
1990	7,7	0,9	11,0		19,6
1991	24,7	0,8	5,6		31,1
1992	3,0	0,5	3,1		6,6
1993	13,6	0,5	2,7		16,8
1994–	28,0	0,6	7,8		36,4
Summa	128,0	7,3	111,4	2,4	249,1

Anm. Medel- och långfristig upplåning omfattar lån med en löptid på mer än ett år. Tabellen upptar inte bankers lån för refinansiering av till utlandet lämnade lån eller utlandsägda bolags lån från moderbolag eller koncernbolag.

Tabell 3. Tillstånd till svenska direkta investeringar i utlandet
Fördelning på länder och ländergrupper. Mkr

	1980	1981	1982	1983	1984
USA	1 194	1 862	2 498	2 348	4 166
Storbritannien	313	1 086	978	1 380	1 517
Italien	82	33	85	390	1 387
Frankrike	249	303	558	762	1 168
Norge	151	181	510	3 037	1 114
Nederländerna	105	144	335	201	791
Schweiz	54	438	200	252	654
Danmark	192	237	440	312	595
Västtyskland	111	450	750	621	553
Luxemburg	143	108	180	211	494
Venezuela	7	11	23	7	390
Finland	143	132	121	261	356
Bermuda	92	21	32	72	237
Spanien	52	62	175	51	213
Brasilien	106	80	289	376	162
Övriga	802	1 263	1 495	1 717	1 194
Summa	3 796	6 411	8 669	11 998	14 991
Norden	486	550	1 073	3 610	2 067
Övriga OECD	2 711	4 911	6 341	6 813	11 552
Övriga länder	599	950	1 255	1 575	1 372

Anm. I tabellen särredovisas de länder för vilka beloppen under 1984 överstigit 150 mkr ordnade efter beloppsstorlek.

Tabell 4. Tillstånd till svenska direkta investeringar i utlandet
Procentuell fördelning efter transaktionsform

	1980	1981	1982	1983	1984
Betalning från Sverige	16	15	21	17	19
Upplåning i utlandet	62	77	68	67	66
Aktieemission i utlandet	—	—	—	11	11
Insats av varor och tjänster	—	—	4	—	1
Disposition av varufordran	5	5	3	2	1
Disposition av vinstmedel	4	1	2	1	0
Övrigt	13	2	2	2	2
Summa	100	100	100	100	100

Tabell 5. Tillstånd till svenska direkta investeringar i utlandet
Procentuell fördelning på investeringsobjekt

	1980	1981	1982	1983	1984
Produktionsföretag ¹	50	62	53	42	46
Försäljningsföretag ²	13	10	9	9	7
Rederier ³	4	3	5	6	1
Övriga ⁴	33	25	33	43	46
Summa	100	100	100	100	100

¹Härmed avses utvinnings-, tillverknings- och sammansättningsföretag. ²Företag vilkas enda ändamål är försäljning av huvudsakligen svenska exportvaror i utlandet.

³Svenska varvs och rederiers investeringar i utländska rederier. ⁴Inkl investeringar i oljesektorn.

Tabell 6. Tillstånd till svenska företag att ställa borgen/garanti för
utländska dotterbolag

Mkr

	1980	1981	1982	1983	1984
Norden	912	675	1 176	1 554	793
Övriga OECD	2 909	5 619	5 621	18 283	21 158
Övriga	1 599	2 318	2 685	1 949	1 115
Ej länderfördelat	—	148	398	1 341	207
Summa	5 420	8 760	9 880	23 127	23 273

Anm. Tillstånd till borgen/garanti i tabellen ovan avser till övervägande del dotterbolags upplåning.

Tabell 7. Tillstånd till svenska desinvesteringar i utlandet

	1981	1982	1983	1984
Antal	134	162	127	198
Belopp i mkr	391	1 050	939	1 536

Tabell 8. Tillstånd till utländska direkta investeringar i Sverige

Fördelning på länder och ländergrupper. Mkr

	1980	1981	1982	1983	1984
Finland	83	123	275	529	703
Storbritannien	86	134	224	157	643
USA	404	273	392	547	379
Norge	15	318	130	344	304
Nederländerna	23	25	83	56	207
Danmark	39	71	44	109	131
Canada	13	2	22	5	119
Schweiz	38	45	342	131	117
Västtyskland	239	178	37	140	40
Frankrike	524	147	33	51	27
Taiwan	—	—	—	—	27
Övriga	122	58	218	239	91
Summa	1 586	1 374	1 800	2 308	2 788
Norden	137	512	449	982	1 139
Övriga OECD	1 425	835	1 234	1 300	1 571
Övriga länder	24	27	117	26	78

Anm. I tabellen särredovisas de länder för vilka beloppen under 1984 överstigit 25 mkr ordnade efter beloppsstorlek.

Tabell 9. Tillstånd till utländska desinvesteringar i Sverige.

	1981	1982	1983	1984
Antal	159	187	203	225
Belopp i mkr	236	577	1 507	1 013

Tabell 10. Export och import av svenska aktier 1979–1984

Mkr

	Export	Import	Netto	därav riktade emissioner till utlandet
1979	90	194	– 104	
1980	220	400	– 180	
1981	1 531	1 116	415	303
1982	2 704	1 335	1 369	128
1983	11 951	5 840	6 111	3 904
1984	5 958	4 471	1 487	371
1983 1 Kv	2 444	1 319	1 125	102
2 Kv	4 671	1 317	3 354	2 440
3 Kv	2 364	1 749	615	509
4 Kv	2 472	1 455	1 017	853
1984 1 Kv	1 261	1 852	– 591	
2 Kv	1 455	1 150	305	291
3 Kv	1 714	645	1 069	
4 Kv	1 528	824	704	80

På valutastyrelsens vägnar:

Kurt Eklöf

/Charlotte Linton

Stockholm den 21 januari 1985

SVERIGES RIKSBANK

GÄLLER FR O M 1984-07-01

